No:80 | 2018
Alfa Klasik

FRANCIS BACON

YENİ ATLANTİS

Bizler, balinanın karnından çıkan Yunus Peygamber gibi denizden karaya çıktık, oysa adeta dibe gömülmüştük. Şimdi karaya ayak bastık basmasına, ama yine de yaşamla ölüm arasındayız. Çünkü hem Eski hem de Yeni Dünya'nın sınırlarının çok ötesine sürüklenmiş bulunuyoruz. Avrupa'yı bir daha görür müyüz, görmez miyiz, Tanrı bilir.

Latinceden Çeviren ÇİĞDEM DÜRÜŞKEN

4. BASKI

ALFA

YENİ ATLANTİS

FRANCIS BACON

1561 yılında soylu bir İngiliz ailesinin oğlu olarak Londra'da doğar. Önce Trinity College'da, ardından Gray's Inn'de öğrenim görür. Bir süre Gray's Inn'de avukatlık yapar; sonra sırasıyla Dorsetshire Parlamentosuna (1584) ve Middlesex Parlamentosuna (1593) girer. I. James zamanında Sir unvanı alarak şövalyeliğe yükselir. 1617 yılında babasının da bir zamanlar yürüttüğü görevi üstlenerek mühürdar olur. Ardından başyargıçlığa yükselerek Baron Verulam (1618) ve Viscount St. Albans (1621) unvanlarını alır. Ancak kariyerinin zirvesindeyken mahkemede yargılanan kişilerden rüşvet almakla suçlanır, hapse mahkûm olur ve bütün mevkilerini yitirir. Kısa süre sonra serbest bırakılır, ama bir daha herhangi bir devlet görevini üstlenmesine izin verilmez. Siyasi yaşamı sona eren Bacon, 1626 yılında yakalandığı zatürre nedeniyle yaşama veda edene değin kendisini tümüyle felsefi çalışmalarına adar ve ardında felsefe ve bilim tarihinin seyrini etkileyen ölümsüz eserler bırakır.

PROF. DR. ÇİĞDEM DÜRÜŞKEN

İstanbul Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Eskiçağ Dilleri ve Kültürleri Bölümü, Latin Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı'nda öğretim üyesidir. 1987 yılında "Seneca'nın *De Providentia*'sında Tanrı ve İnsan" başlıklı teziyle yüksek lisansını, 1990 yılında ise "Quintilianus'ta Çocuk ve Yetişkin Eğitimi ve Günümüzle Bağlantıları" başlıklı teziyle doktorasını tamamlamıştır. Aldığı bursla Perugia, Universita Italiana Per Stranieri'de İtalyanca eğitimi almıştır; 1990 yılında aynı üniversitede Latina Lingua e Cultura seminerlerine katılmıştır. Antikçağ eserlerinin özgün dillerinden çevrilerek iki dilli edisyonlar şeklinde yayımlanması amacını güden *Humanitas* dizisinin editörlüğünü yapmıştır. Seneca, Cicero, Boethius, Augustinus, Thomas Morus, Erasmus gibi önemli düşünür ve edebiyatçıların eserlerini özgün dillerinde çevirerek dilimize kazandırmıştır. *Rhetorica* ve *Roma'nın Gizem Dinleri* adlı kitapları başta olmak üzere antikçağ ve ortaçağ kültürü ve felsefesi konularında gerek ulusal gerekse uluslararası nitelikte çok sayıda kitap, çeviri ve makaleye imza atmıştır.

Nova Atlantis: Yeni Atlantis

© 2014, ALFA Basım Yayım Dağıtım San. ve Tic. Ltd. Şti.

Kitabın Türkçe yayın hakları Alfa Basım Yayım Dağıtım Ltd. Şti.'ne aittir. Tanıtım amacıyla, kaynak göstermek şartıyla yapılacak kısa alıntılar dışında, yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir elektronik veya mekanik araçla çoğaltılamaz. Eser sahiplerinin manevi ve mali hakları saklıdır.

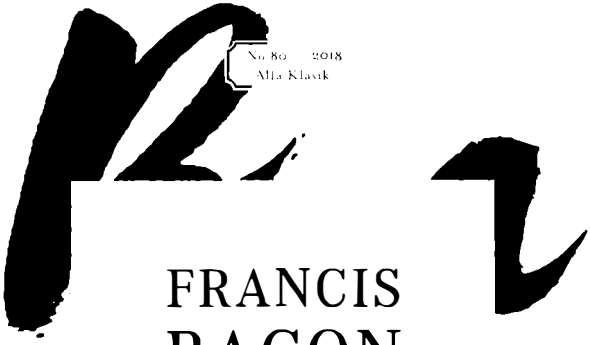
Yayıncı ve Genel Yayın Yönetmeni M. Faruk Bayrak
Genel Müdür Vedat Bayrak
Yayın Yönetmeni Mustafa Küpüşoğlu
Kitap Editörü Eyüp Çoraklı
Kapak Tasarımı Adnan Elmasoğlu
Sayfa Tasarımı Alfa Grafik

ISBN 978-605-106-916-6

1. Basım: Eylül 2014
4. Basım: Temmuz 2021

Baskı ve Cilt
Melisa Matbaacılık
Çiftehavuzlar Yolu Acar Sanayi Sitesi No: 8 Bayrampaşa-İstanbul
Tel: 0(212) 674 97 23 Faks: 0(212) 674 97 29
Sertifika no: 45099

Alfa Basım Yayım Dağıtım San. ve Tic. Ltd. Şti.
Alemdar Mahallesi Ticarethane Sokak No: 15 34410 Cağaloğlu-İstanbul
Tel: 0(212) 511 53 03 (pbx) Faks: 0(212) 519 33 00
www.alfakitap.com - info@alfakitap.com
Sertifika No: 43949

FRANCIS BACON

Bizler, balinanın karnından çıkan Yunus Peygamber gibi denizden karaya çıktık, oysa adeta dibe gömülmüştük. Şimdi karaya ayak bastık basmasına, ama yine de yaşamla ölüm arasındayız. Çünkü hem Eski hem de Yeni Dünya'nın sınırlarının çok ötesine sürüklenmiş bulunuyoruz. Avrupa'yı bir daha görür müyüz, görmez miyiz, Tanrı bilir.

LATİNCEDEN ÇEVİREN ÇİĞDEM DÜRÜŞKEN

ALFA | KLASİK

Felices sunt populi Bensalem!
[*Ne mutlu Bensalem halkına!*]
(F. Bacon, *Nova Atlantis,* 20)

Bu çeviriyi, bütün yaşamını bir felsefe-bilim cenneti bulmaya adayan Sayın Hocam Prof. Dr. Teoman Duralı'ya ithaf ediyorum.

İÇİNDEKİLER

Önsöz 9
Sunuş 11

YENİ ATLANTİS 25

Guillelmus Rawley'in Önsözü 27
Kaynakça 107
Dizin 111

ÖNSÖZ

İngiliz devlet adamı ve filozofu Bacon'ın gönlündeki tutkular, ruhundaki bilinemezler, bir gün Avrupalı denizcilerden oluşan bir gemiye biner, denizin dalgalarına kapılır, karşıt yönden esen rüzgârlarla sarsılır, sonunda uçsuz bucaksız enginlere saklı bir adada soluk alır, ıssızlıklara demir atar. Bir Masal Ada'dır burası, bir Yok Ülke'dir, başka deyişle Bacon'ın felsefe-bilim *utopia*sıdır. Yeni Atlantis ya da Bensalem'dir adı. İsa'nın göğe yükselişinden yirmi yıl sonra Hıristiyanlığı benimsemiş, yani Hıristiyanlığın en doğal, en saf değerleriyle şekillenmiştir. Din adamları aynı zamanda filozof ve bilim adamlarıdır. Ulu ışığın önderliğinde, doğanın sırlı alanlarını keşfetmek için yaratılmışlardır. *Salomon Evi* ya da *Altı Günlük İşler Okulu* adını verdikleri bir enstitü, adanın feneridir. Bu *Ev*'in âlimleri belirli günlerde adadan demir alan gemilerle dünyanın dört bir yanına keşif gezilerine çıkar,

akla hayale gelmedik bütün bilgileri toplar, yeni halkları, yeni yaşam tarzlarını, yepyeni gelenek ve görenekleri tanır, gerisingeri dönüp *Salomon Evi*'nin birbirinden gizemli atölyelerinde bu bilgileri işler, yeni deneylere malzeme kılar ve dünyanın henüz hiç tanımadığı yeni eserlere imza atarlar.

Bacon'ın *Yeni Atlantis*'i henüz tamamlanmamış bir eserdir; özel danışmanı, sırdaşı ve edebi eserlerinin koruyucusu G. Rawley böyle der. Ama düşününce, zaten *utopia*lar hiçbir zaman tamamlanmamış eserlerdir. Tamamlansa *utopia*larını yitirirler.

Ortaköy, 2007
Çiğdem Dürüşken

SUNUŞ

Yeni Atlantis Üzerine Kısa Notlar

Bacon, 1608 yılından itibaren yeryüzünde bir bilimsel keşif merkezi kurmak ve bu merkezin rahatça işleyişini destekleyecek ideal bir devlet tasarlamak ister. Tahminen 1614 ya da 1618 yılında *Yeni Atlantis* adıyla kurguladığı ütopik çalışmasında bu isteğini gözler önüne serer. Bu bilim merkezine *Salomon Evi* ya da *Altı Günlük İşler Okulu* adını verir, bulunduğu adaya da Bensalem adını uygun görür; 1624/25 yılında ise eserin son nüshalarını yazar ve eserini noktalar.[1] Bacon yazdığı bölümlerde Bensalem adasını, ada halkının inancını ve yaşam tarzını, en önemlisi de *Salomon Evi*'nin genel işleyişini ayrıntılarıyla tanıtır, ama ideal devlet

[1] Bacon uzmanlarının çoğu *Yeni Atlantis*'in yazım tarihini 1624/25 olarak belirlemişse de, bazıları bu eserin 1614 gibi daha önceki bir yılda kaleme alındığını savunur. Ayrıntılı bilgi için bkz. Price (ed.) 2002: xii; Richard 1999: 278; ayrıca bkz. Blodgett 1931: 764.

modelini aynı şekilde ayrıntılarıyla betimlemeye fırsat bulamadan zihnini doğa felsefesiyle ilgili diğer çalışmalarına yöneltir ve *Yeni Atlantis*'ine son verir. Söz konusu yıllar onun Avrupa okuyucusunun yüzyıllarca tanıyacağı büyük eserlerini verdiği ve devlet görevlerinden soyunup artık kendini tamamen entellektüel çalışmalarına adadığı yıllardır. *Yeni Atlantis*'in yazımını sonlandırdığı dönemde sağlığı iyice bozulan Bacon, yaşamının son dönemecine gelmiştir; çok geçmeden, 1626 yılında bu son dönemeci de geçer ve gerek devlet adamı gerekse bir filozof-bilim adamı olarak dolu dolu yaşadığı İngiltere'sine veda eder.

Yeni Atlantis, Bacon'ın ölümünden sonra, sekreteri ve editörü Dr. Rawley tarafından önce *The New Atlantis* adıyla 1627 yılında İngilizce olarak yayımlanır, ardından 1638 yılında Latince olarak *Nova Atlantis, Fragmentorum alterum* başlığıyla, Bacon'ın dokuz önemli ve büyük eserinin ilk Latince baskısı olan G. Rawley (ed.) (1638), *Francisci Baconi Operum Moralium et Civilium Tomus*, Londini: E. Griffini künyeli edisyonda, *utopia* edebiyatının okuyucularına tanıtılır. Bacon bu eserini önce İngilizce ve ilgi çekici bir üslupla kaleme almış, sonra da Latince yazılan eserlerin ölümsüzlüğüne olan inancıyla Latinceye çevirmiş ve İngilizce metinde olmayan birçok ekleme yapmıştır.[1]

[1] Berneri, M. L., *Journey Through Utopia*, New York: Books for Libraries Press, 1950:129.

Rawley *Yeni Atlantis*'i tamamlanmamış bir eser olarak tanımlar ve esere yazdığı önsözde, Bacon'ın *Atlantis*'ini yazarken amacının sadece doğa felsefesiyle ilgili çalışmalar yapan bir enstitüyü tanıtmak olmadığını, aynı zamanda bütün yaşamını felsefe ve bilime adamış bir filozofun düşüncesindeki ideal devlet yasalarını ve kurumlarını da belirtmek ve adeta felsefi bir devlet modeli yaratmak olduğunu özellikle belirtmiştir.

Dünyanın uçsuz bucaksız denizlerinde, kaybolmuş ada Bensalem'in keşfedilmesiyle başlayan olayların anlatıldığı *Yeni Atlantis*'in ilk satırları, bir sene Peru'da konakladıktan sonra Güney Denizinden Çin ve Japonya'ya doğru yola çıkan Avrupalı denizcilerin açık denizlerde doğayla yaptıkları mücadeleye ayrılmıştır. Yanlarına on iki ay yetecek kadar erzak alan bu gemiciler, beş ay sakin sessiz bir yolculuk geçirdikten sonra, karşı yönden esen rüzgârlara direnemeyince rotalarını yitirir ve uçsuz bucaksız denizde yapayalnız kalıverirler. Yiyecekleri tükenir, kapkaranlık sulara çöken ölüm sessizliğini hissederler. Tam o anda kalın bulutların altından birden karaltı şeklinde bir kara parçası görürler. Yaklaştıkça, dümdüz ve ormanlarla çevrili olduğunu ve bu yüzden uzaklardan bakıldığında iyice karanlık göründüğünü anlarlar. Kendilerini kurtuluşa erdiren bu kara, Bensalem adasıdır ve bu adanın *Yeni Atlantis*'in ilk satırlarına yansıyan hayali, denizcilerin yüzüne büyük bir gülümse-

me, Bacon'ın *Yeni Atlantis*'ine ise adeta masalsı bir hava katar.

Bensalem adası Hıristiyan bir devlettir. İsa'nın göğe yükselişinden yirmi yıl sonra, bir mucize sonucunda Hıristiyanlığı benimsemişlerdir. Ellerinde, İsa'nın havarilerinden Bartholomaeus aracılığıyla yollanan Tevrat ve İncil'in İsa'nın saf düşüncelerini yansıtan ilk hali vardır; başka deyişle onların din kitabı yorumlarla kirletilmemiş ve saftır, tıpkı Bacon'ın kendi Hıristiyan toplumunda görmek istediği gibi. Tanrı'nın atadığına inanılan devlet görevlileri, hiyerarşik düzene büyük önem verir ve bu düzenin korunmasını insanın mutlu olması için birincil kural sayar. İncil'den esen merhamet esintileri devlet görevlilerinin yüreklerini karşılık beklemeden sevmeye ve korumaya yöneltmiştir. Geleneklerine sıkı sıkıya bağlı, dinsel bir devlet yapısına sahip olmakla beraber, bilimsel çalışmalara verdikleri önem, kendilerine doğal bir arınma, maddi ve manevi açıdan büyük bir zenginlik, refah ve huzur sağlar. Bilimi merkez alan dinsel bir devlet düzeni ruhlarına yaşam soluğu, bedenlerine ise dirilik katar.

Bensalem adasının sakinlerine ataerkil bir düzen hâkimdir. Yaşamın her alanında, hatta yaşamaktan aldıkları keyifte, yedikleri yemekte, içtikleri içkide bile bu düzen kendini bütün heybetiyle hissettirir. Bunun yanında ada halkı çok nazik, yüreği sıcak, konuksever, vefalı ve şaşılacak

derecede tedbirlidir. Konuk olarak kabul ettikleri yabancıları *Yabancılar Evi*'nde ağırlarlar ve her türlü ihtiyaçlarını daha onlar dile getirmeden, hatta düşünmelerine bile fırsat tanımadan yerine getirirler.[1] Buna karşın yabancıların uyması gereken kurallar ciddi yasalarla belirlenmiştir. Ada halkının en önemli ahlak özelliklerinden biri rüşvet almamasıdır. Rüşvet almak suçundan hapse mahkûm olması ruhunda derin yaralar açmış olacak ki, Bacon bu eserinde rüşvet almamanın bir erdem olduğunu defalarca dile getirmiştir. Adaya gelen Avrupalı denizciler tasavvur edilemeyecek ölçüde iyi ağırlandıklarını görünce, devlet görevlilerini gönüllerinden kopan altınlarla, armağanlarla donatmak ister, ama tam altınları görevliye uzattıkları anda görevli memurların hepsinden aşağı yukarı aynı yanıtı alırlar: "Bana çifte maaşlı bir insan mı dedirteceksin!" Devletten maaş alırken başkalarından para ya da armağan almak ada sakinleri için büyük onursuzluktur. Ayrıca bütün görevliler Avrupa'nın bildiği büyük kültür dillerini bilirler, İbranca, Eski Yunanca, arı bir Latince ve İspanyolcaya hâkimdirler. Bu hâkimiyet onların yeryüzünü bütün doğasıyla, bütün halklarıyla, bütün kültürleriyle keşfetme arzularının sonucudur. Kendileri adeta dünya yüzünden kaybolmuş bir adada olma-

[1] Spitz, D. (1960), "Bacon's 'New Atlantis': A Reinterpretation," *Midwest Journal of Political Science*, vol. 4, no. 1, s. 53.

larına ve başka uluslarca hiç tanınmamalarına rağmen, her şeyi bilme ve deneyimleme istekleri, özellikle doğanın sır perdelerini aralayıp bilinmezi ortaya çıkarma, doğadaki her malzemeyi, her çiçeği, her yaratığı taklit ederek benzerini yaratma hevesleri, adanın ışığı olarak gördükleri *Salomon Evi*'nin kurulmasına yol açmıştır. Bu *Ev* büyük bir enstitü özelliğine sahiptir, keşfetmek ve keşfedilenleri koruyup saklamak, gerektiğinde insanlığın yararına armağan etmek üzere yapılanmıştır. *Salomon Evi*, Bacon'ın toplumların bilimle gelişeceğine olan inancının aynasıdır. Kendisinden önceki *utopia*ların içeriğindeki sosyal yasamaya, dinsel reformlara ve bilginin dağılımına yönelik yenilenmeye[1] kendi *utopia*sında bilimin iktidarını katmıştır. *Salomon Evi* düşüncesiyle Bacon, ideal devletin doğayı insanoğlunun yararına nasıl kullanabileceğini somut olarak göstermeye çalışmıştır.[2] Özellikle *Salomon Evi*'nin temel amacının ve bu kuruluşa üye âlimlerin yaptığı yöntemli çalışmaların ayrıntılı olarak anlatıldığı son bölümde, Bacon'ın doğa ve bilimle ilgili özgün düşünceleri bütün çıplaklığıyla ortaya çıkar. *Salomon Evi*'nin âlimi şöy-

[1] Bacon'ın *Yeni Atlantis*'i yazarken esinlendiği eserler Platon'un *Devlet*, *Timaeus* ve *Critias*'ı ile Thomas Morus'un *Utopia*'sıdır.

[2] Bu konuda iyi bir özet için bkz. http://www2.kenyon.edu/Depts/IPHS/Projects/Stella/Bacon.htm (çevrimiçi: 14 Ağus-tos 2007).

le anlatır kuruluşun amacını: "*Kuruluşumuzun amacı doğadaki şeylerin nedenleri, gizli devinimleri ve derin anlamları hakkında bilgi sahibi olmak ve insanın hâkimiyet alanının sınırlarını genişleterek mümkün olan her şeyin sırrına erişmektir.*"[1] Bacon'a göre bilimin toplumsal ve demokratik bir karakteri vardır ve devletle kesintisiz bir işbirliğini gerektirir. Ona göre bilimsel keşifler bireysel değildir, bütün insanlığı ilgilendirir. Bu yüzden devletin ya da toplumsal kurumların bilime özellikle maddi açıdan destek olması zorunludur. Bacon için bilgi bir *venatio*, yani avdır. Bilinmeyen kıtaların, bilinmeyenin avı ya da keşfidir. İnsan doğanın hem kölesi hem de yorumcusudur. Bu Bacon'ın yepyeni bir doğa felsefecisi yorumudur. Onun doğa felsefecisi ne antikçağ filozofuna benzer, ne bilgeye, ne rahibe, ne keşişe, ne üniversite hocalarına, ne saray adamlarına, ne krala; çünkü bilim peşinde koşan kişinin amacı bireysel kutsiyet kazanmak, ebedi ölümsüzlük elde etmek ya da sıradışı, doğaüstü yeteneklerini sergilemekten öte bir ruh taşır. Dolayısıyla Bacon'ın doğa felsefecisi saf, lekesiz, namuslu bir kişiliğe, doğal bir mütevazılığa ve ciddiyete sahiptir; yüzünde her zaman merhamet dolu bir gülümseme vardır. Bilgiye ulaşma yöntemi tümevarımdır, yani hiyerarşik yapı içinde en alt bilgiden en üst bilgiye ulaşmak. *Salomon*

[1] Bacon, *Yeni Atlantis*, 29.

Evi'nde yapılan deneylerde kullanılan biricik yöntem budur.[1]

Yeni Atlantis'in zengin kurgusu, doğa, bilim ve keşif alanındaki özgün yapılanmayı ve işleyişi gösterınesi yanında, genel olarak metinden yansıyan Doğu'ya özgü konuşmalar, tavırlar, şükran sunmalar, zengin hayali betimlemeler, devlet erkanının görkemli giysileri, eskinin itaatkâr dinsel töreleri bu eseri daha da ilginç kılar. Tevrat ve İncil'den alıntılanan düşünceler ve imgelemler, denizin üstünde yüzen ve içinde hem Tevrat hem de İncil'i taşıyan kutlu sandık, kanatlı melek mühürleri, göğe ağan ve tepesinde bir haç bulunan ışık sütunu, özellikle Yahudi-Hıristiyan gelenek göreneklerinden ve bilgeliğinden izler taşır. Bu Doğulu rüzgârlar, Bacon'ın içinde yaşadığı Batı dünyasının saf değerler taşıyan eski geleneklerine duyduğu özlemin esintileridir.

Francis Bacon: Yaşam Dönemeçleri ve Eserleri

1561 (22 Ocak): Soylu bir İngiliz ailesinin çocuğu olarak Londra'da doğar. Babası Sir Nicolas Bacon, I. Elizabeth'in mühürdarıdır.

1573: Nisan ayında, VIII. Henry tarafından 1546

[1] Weinberger, J. (1976). "Science and Rule in Bacon's Utopia: An Introduction to the Reading of the *New Atlantis*," *The American Political Science Review*, vol. 70, no. 3, s. 865-885.

yılında kurulan Trinity College'a (Cambridge) girer ve bilim üzerine eğitim alır.

1576: 27 Haziran'da Gray's Inn'de, *de societate magistrorum* adlı topluluğa katılır ve hukuk öğrenimine başlar. Bu arada dönemin Paris elçisi Sir Amyas Paulet'yle beraber Paris'e gider. Ruhunda felsefeye karşı tutkulu bir aşk başlar.

1579: Babasının apansız ölümüyle mali sıkıntı içine girer. İngiltere'ye döner ve hukuk eğitimine devam eder; avukat olarak meslek yaşamına atılır.

1582: Gray's Inn'de avukatlık görevine başlar.

1584: Dorsetshire Parlamentosu'na katılır.

1591: II. Essex Kontu Robert Devereux'nun sadık danışmanı olur. Ama Kont'un Kraliçe I. Elizabeth'i tahtından indirme tasarıları, Kraliçe'ye gönülden bağlı olan Bacon'la aralarının bozulmasına neden olur. Başarısız bir suikast girişiminden sonra Kont tutuklanır, ama Bacon'ın yardımlarıyla yeniden özgürlüğüne kavuşur. Ancak yaşadığı sıkıntılar Kont'un Kraliçe'ye duyduğu düşmanlık hislerini söndürmeye yetmez ve ikinci kez suikast girişiminde bulunur. Bu kez tutuklanıp idam edilir. Bacon'ın Essex Kontu'yla yakınlığı sayısız düşman edinmesine yol açar, ama Kraliçe'ye bağlılığı da gözlerden kaçmadığı için her şeye rağmen siyasi arenada kendisine önemli yerler edinir.

1593: Middlesex Parlamentosu'na girer.

1597: Değişik konularda kişisel görüşlerini yansıtan ve ruhundaki Hıristiyan ahlak yapısını gözler önüne seren ünlü *Essays* (Denemeler) adlı eseri, *Colours of Good and Evil* ve *Meditationes Sacrae*'la birlikte yayımlanır. *Essays*, genişletilmiş olarak 1612 ve 1625'te yeniden yayımlanır. Bu eserin Latincesi *Sermones Fideles sive Interiora Rerum* başlığıyla 1638 yılında basılır. *The Elements of the Common Law of England (Maxims of the Law)* adlı eseri de aynı yıl okuyucusuyla buluşur.

1601: *A Declaration of the Practises & Treasons Attempted and Committed by Robert, Late Earl of Essex and his Complices* başlıklı eseri yayımlanır.

1603: Kraliçe Elizabeth ölür ve yerine I. James geçer. Onun döneminde Bacon yaşamının en renkli yıllarını geçirir. Sir unvanını alır ve şövalyeliğe yükselir.

1604: *Valerius Terminus of the Interpretation of Nature* adlı çalışmasını yazmaya koyulur. Ayrıca *His Apology, in Certain Imputations Concerning the Late Earl of Essex; Certain Considerations Touching the Better Pacification and Edification of the Church of England* adlı çalışmaları da bu yıl içinde basılır.

1605: Bilim ve felsefe birikimini sunacağı altı bölümlük *Instauratio Magna*'sını (*Büyük Yenilenme*) yazmaya girişir, birinci bölümünü ancak tamamlayabilir ve *The Proficience and Advancement of Learning* başlığıyla yayım-

lar. Daha sonra bu çalışmasını Latince olarak genişletir ve 1623 yılında *De Augmentis Scientiarum* adıyla yeniden yayımlar.

1607: Hukuk danışmanı olur.

1608: Gray's Inn'in hazinedarı olur.

1609: *De sapientia veterum liber* adlı çalışmasını yayımlar.

1613: Başsavcılığa yükselir.

1614: *The Charge of Sir Francis Bacon, Knight, the King's Attorney-General, Touching Duels* adlı çalışması basılır.

1617 (7 Mart): Babasının da bir zamanlar yürüttüğü görevi üstlenir ve mühürdar olur.

1618 (7 Ocak): Başyargıçlığa yükselir ve *Baron Verulam* unvanını alır.

1619: *The Wisdom of the Ancients* adlı çalışması yayımlanır.

1620: Kendisinin doğa ve insana bakış tarzını yansıtan, zihnin putlarının teker teker devrildiği ünlü *Novum Organum* adlı eserini yayımlar. Doğa bilimini deneysel temeller üzerine oturtmak üzere kaleme aldığı bu eser, Bacon'ın zihninde 1597 yılından itibaren şekillenmeye başlamıştır. *Instauratio Magna*'sının ikinci bölümü olarak tasarladığı *Novum Organum*, Bacon'ın bilimsel yöntemini sergilemesi açısından büyük değer taşır. Diğer adı *Directions Concerning the Interpretation of Nature* (*Doğanın Yorumlanması Üzerine Yönergeler*) olan bu eserde eskilerin kanıtlama yöntemleri-

ni eleştirir, aklın süzgecinden geçmemiş düşüncelerden sıyrılmak, üç yanlış felsefeden, yani sofistik, empirik ve batıl inançların hüküm sürdüğü felsefeden kaçınmak gerektiğini belirtir.

1621: *Viscount St. Albans* unvanını alır. Kariyerinin zirvelerindeyken şanssızlık kapısını çalar ve mahkemede yargılanan kişilerden rüşvet aldığı iddiasıyla suçlanır, hapse mahkûm olur ve dört bin pound para cezasına çarptırılır, ayrıca bütün mevkilerini yitirir. Kısa bir süre sonra serbest bırakılır, ama bir daha herhangi bir devlet görevini üstlenmesine izin verilmez. Siyasi yaşamı sona eren Bacon kendisini tümüyle felsefe çalışmalarına verir.

1622: *The History of Henry VII* adlı eserini Prens Charles'a armağan eder. *Historia Ventorum* ve *Historia Vitae et Mortis* adlı eserlerini yayımlatır.

1623: *De Augmentis Scientiarum* adlı eseri yayımlanır.

1624: *Apothegms* adlı eseri yayımlanır.

1625: *The Translation of Certain Psalms* adlı eseri yayımlanır.

1626 (9 Nisan): Zatürre hastalığına yakalanır ve yaşamı son bulur.

1627: Bacon'ın ölümünden sonra, bilimsel *utopia*sını gözler önüne seren *Yeni Atlantis*, *Sylva Sylvarum* adlı eserinin son kısmına eklenerek yayımlanır.

1653: *Scripta in naturali et universali philosophia* adlı çalışması yayımlanır.

Bacon'a Atfedilen Çalışmalar

Gesta Grayorum, Shake-n-Bacon (1599)
Letter of Francis Bacon from the Tower of London to King James I
The Great Instauration (1620)
Preparative toward a Natural and Experimental History (1620)
The Life of Man
Help Lord and Sing a New Song

Çeviri Yöntemi

Çeviriye kaynak metin olarak M. N. Bouillet (ed.) (1834), *Oeuvres philosophiques de Bacon*, Tome 3, Paris: L. Hachette künyeli yapıtta yer alan, Bacon'ın sekreteri ve editörü Guillelmus Rawley tarafından 1638 yılında hazırlanan *Nova Atlantis*'in ilk Latince baskısı temel alınmıştır: *Nova Atlantis: Opus imperfectum, a Fr. Bacono, anglice primum, deinde Latine scriptum; a Guil. Rawley editum, anglice ann. 1627, latine ann. 1638*. Bu edisyonda Guillelmus Rawley'in 1637 yılında *Nova Atlantis*'e yazdığı önsöz de bulunmaktadır. Ayrıca F. Bacon (1826), *Works of Francis Bacon, Baron of Verulam, Viscount St. Albans, and Lord High Chancellor of England*, vol. 10, London: W. Baynes & Son künyeli yapıttaki Latince metinden de yararlanılmıştır. Çevirideki yorumlarda özellikle J. Spedding, R. L. Ellis, D. D. Heath (ed.) (1862), *The Works of Francis Bacon*, vol. 5, Boston: Brown

and Taggard; ayrıca H. Morley (ed.) (1899). *Ideal Commonwealths: Plutarch's Lycurgus, More's Utopia, Bacon's New Atlantis, Campanella's City of the Sun and a Fragment of Hall's Mundus Alter et Idem*, London: George Routledge & Sons; J. A. St. John (1852), *Utopia; or, The Happy Republic; A Philosophical Romance by Sir Thomas More. To Which is Added, The New Atlantis, by Lord Bacon. With an Analysis of Plato's Republic and Copious Notes*, London: M. S. Rickerby; K. Aughterson (1992). "'The Waking Vision': Reference in the *New Atlantis*," *Renaissance Quarterly*, vol. 45, no. 1, s. 119-139 künyeli çalışmalar yol gösterici olmuştur. Çeviri metin boyunca yer ve kişi adlarının, kaynak metinde geçtiği şekilde Latince yazılımı benimsenmiş, ama gerektiğinde, özellikle İncil ve Tevrat'ta geçen kimi özel adlar söz konusu olduğunda, kelimelerin Türkçede yerleştiği şekliyle kullanılması yeğlenmiştir.

Nova Atlantis'in Latince metinden gerçekleştirilen bu ilk Türkçe çevirisinde, özellikle müzik kuramıyla ilgili karşılaştığım güçlüklerde bana içtenlikle yardımcı olan meslektaşlarım Sn. Ekin Öyken ve Sn. Paul Whitehead'e, metinlerin eşleştirilmesinde özveriyle çalışan meslektaşım Sn. Eyüp Çoraklı'ya, bizlere rahat bir çalışma ortamı hazırlayan yayın yönetmeni Sn. Mustafa Küpüşoğlu'na ve Alfa Yayınlarının değerli çalışanlarına içten teşekkürlerimi sunuyorum.

YENİ ATLANTİS

FRANCIS BACON

(Franciscus Baconus tarafından önce İngilizce, sonra Latince olarak kaleme alınmış ve tamamlanmamış bir eser; Guillelmus Rawley[1] editörlüğünde önce 1627 yılında İngilizce, daha sonra 1638 yılında Latince olarak yayımlamıştır.)

GUILLELMUS RAWLEY'İN ÖNSÖZÜ OKUYUCUYA SELAM

Saygıdeğer Lordumun *Yeni Atlantis* öyküsünü yazma amacı, *Salomon Evi* ya da *Altı Günlük İşler Okulu* adını verdiği, doğayı yorumlamak üzere kurulan bir enstitüyü model olarak göstermek ve tanıtmak, ayrıca bu enstitünün yarattığı eserlerin büyüklüğünü ve gücünü gözler önüne sermekti. Kendisi bu bölümü tamamlayınca eserini sonlandırdı. Kabul etmeliyim ki, bir model, her bakımdan taklit edilebilir olanla kıyaslanacak olursa, şairane söylersem, çok daha üstün ve çok daha yücedir; ne var ki insan çabalarsa birçok konuda başarı elde edebilir. Ayrıca söylemeliyim ki, Lordum bu öyküsünde *Yasalar ya da mükemmel bir devlet modeli*[2] üzerine bir kitap ortaya çıkarmaya niyetlenmişti. Ama böyle bir çalışmanın çok kapsamlı olacağını anladığından ve *Historia Naturalis* başlıklı yapıtını toparla-

---

[1] Bacon'ın vaizi, sekreteri ve eserleriyle ilgili vasiyet hükümlerini yerine getiren kişi.

[2] *De Legibus, sive de optimo civitatis statu.*

mak ve *Instauratio*'suna da başka bölümler eklemek istediğinden (bu yapıtların çok daha önemli olduğunu düşünüyordu) bu niyetinden vazgeçti. Eserini burada noktaladı. Bana teslim ettiği bölümler aşağıdaki gibidir; okuyun ve sağlıcakla kalın.

Guillelmus Rawley
Yıl 1637

1. Tam bir yıl kaldığımız Peru'dan denize açıldık; Çin ve Japonya'ya gitmek istiyorduk, bu yüzden yanımıza bize on iki ay yetecek kadar erzak almıştık. Beş ay süresince, hatta daha fazla, doğudan esen rüzgârlardan yararlanıp yol aldık, ama bu rüzgârlar oldukça hafif ve sakin esiyordu. Sonra rüzgâr yön değiştirdi ve günlerce dur durak bilmeden batıdan esmeye başladı. Bu yüzden yolumuza çok yavaş devam edebildik, zaman zaman geri dönmeyi bile düşündük. Ama yeniden güneyden, biraz doğuya meyilli, güçlü ve şiddetli bir rüzgâr çıktı, elimizden gelen çabayı gösterip karşı koymamıza rağmen bizi kuzeye doğru sürükledi. Bu arada epeyce tutumlu davrandığımız halde erzaklarımız da tükenmişti. Kendimizi bir anda dünyanın uçsuz bucaksız denizinin ortasında öylece yiyeceksiz bulduk, tam anlamıyla mahvolduğumuzu düşünüyor, ölümü bekliyorduk. Her şeye rağmen bu derin denizde bize mucizelerini göstermesi için kalplerimizi ve dualarımızı göklerdeki Tanrımıza yönelttik. Merhametine sığınarak, nasıl ki başlangıçta suların toplanmasını emredip kuru toprağı ortaya çıkarmışsa,[1] aynı şekilde şimdi de ölmeme-

[1] Mezmurlar, 107:24; Tekvin, 1:9.

miz için bize karayı göstersin diye ona yalvardık. Sahiden de mucize gerçekleşti, ertesi gün akşam üzeri epeyce uzaklarda kuzeye doğru yol alan yoğun bulutlar gördük sanki, bunlar biraz da olsa içimizde karaya ulaşma umudu doğurdu; çünkü Güney Denizinin[1] bu kısmının neredeyse hiç keşfedilmemiş olduğunu biliyorduk. Kim bilir belki de şimdiye kadar gün yüzüne çıkmamış adalara, hatta kıtalara rastlayabilecektik. Rotamızı oraya, kara gibi gördüğümüz yere çevirdik ve bütün gece yol aldık; ertesi gün tan ağarırken, gördüğümüz şeyin açıkça kara olduğunu anladık. Oldukça basık, ormanlık bir alandı, bu yüzden daha da karanlık görünüyordu. Bir buçuk saat yol aldıktan sonra, güvenli bir limana girdik. Bilmediğimiz bir kentin limanıydı burası, çok büyük değildi, ama güzel yapılmıştı ve denizden bakıldığında çok hoş bir manzara sergiliyordu. Karaya yaklaşana kadar dakikalar geçmek bilmiyor sandık, kıyıya varır varmaz da kent topraklarına bir an önce ayak basmak istedik. Ama birden tam karşımızda kent halkından birtakım adamlar gördük, ellerinde değnekler vardı; başlarını sallıyor, işaretler veriyor ve bize karaya çıkmamamız gerektiğini anlatmaya çalışıyorlardı; ama ne bağırıyor ne de kızıp öfkeleniyorlardı. Bayağı huzursuz olmuştuk, ne yapacağız diye birbirimize sorup durmaya başladık. Tam o sırada içinde yaklaşık sekiz kişinin

[1] *Maris Australis*: Büyük Okyanus ya da Pasifik Okyanusu.

bulunduğu küçük bir sandalın bize doğru yaklaşmakta olduğunu fark ettik; bu sandaldakilerden biri hiç çekinmeden gemimizin güvertesine çıkıverdi; elinde iki ucu mavi boyalı sarı kamıştan bir asa vardı. İçimizden birinin ona doğru biraz önde durduğunu görünce göğsünden bir parşömen rulosu çıkardı (bunun rengi bizim parşömenlerimize göre daha sarıydı ve yazı tabletlerinin yaprakları kadar parlaktı, ama daha yumuşak ve esnekti) ve bizim biraz önümüzde duran bu adamımızın eline tutuşturdu. Bu ruloda İbranca, Eski Yunanca, arı bir Latince[1] ve İspanyolca olarak şu sözler yazılıydı: "Karaya çıkmayın; biriniz bile buna teşebbüs etmesin. Size daha uzun süre verilmediği takdirde, on altı gün içinde bu kıyılardan ayrılmaya hazırlanın. Bu arada içecek suya ya da yiyeceğe ihtiyacınız varsa ya da hastalarınız için ilaç ve tedavi gerekiyorsa ya da geminizin onarılması gerekiyorsa, isteklerinizi tek tek yazarak bize iletin. Hiç karşılık beklemeden bunları size sağlayacağız." Bu rulo melek kanatlarını betimleyen bir mühürle damgalanmıştı; ama meleklerin kanatları açık değil, aşağıya sarkıktı, hemen yanında da bir haç vardı.[2] Görevli ruloyu bize teslim ettikten

[1] Üniversitelerde okutulan Latince, Skolastik felsefecilerin Latincesi; Klasik Latince.

[2] Bu simgeler Yahudi ve Hıristiyan inancını çağrıştırmaktadır. *Cherub* (çoğ. *Cherubim*): Koruyucu ruhlar (Çıkış, 25:18-20). Yahudi ve Hıristiyan dininde Seraphim'den sonra ikinci sırada gelen meleklerdir. Genellikle dört kanatlı ve dört

sonra gemiden ayrıldı, ama maiyetindeki adamlardan birini yanıtımızı kendilerine bildirmek üzere yanımızda bıraktı. Bu olay üzerine biz kendi aramızda konuşmaya başladık, bayağı korkup endişelenmiştik. Karaya çıkmamızın engellenmesinden ve acilen buradan ayrılmamızın istenmesinden fazlasıyla rahatsız olmuştuk. Öte yandan bu halkın yabancı dilleri bilmesi ve son derece insani tavırları içimize de epeyce su serpmişti doğrusu. Her şeyden öte bu belgenin haç işaretiyle mühürlenmiş olması bizim için başlı başına bir sevinç kaynağı olmuştu; bu kurtuluşumuz için bir işaretti sanki. Yanıtımızı İspanyolca olarak ilettik; sakin bir havada seyahat ettiğimiz ve fırtınadan çok karşı yönden esen rüzgârlarla karşılaştığımız için gemimizin iyi durumda olduğunu belirttik; ama çok sayıda hastamızın bulunduğunu, durumlarının da giderek ağırlaştığını, karaya çıkmalarına izin verilmezse hayatlarının tehlikeye girebileceğini anlattık. Diğer gereksinimlerimizi de tek tek yazdık; ticari eşyalarımız olduğunu, bunları satın aldıkları takdirde onlara yük olmadan kendi gereksinmelerimizi karşılayabileceğimizi de ekledik. Bu arada haberciye ödül olarak birkaç altın, efendisine sunması için de kadifeden bir kumaş uzattık. Ama o kabul etmedi, bunlara göz ucuyla bile bakmadı. Kendisini almak için yollanan küçük bir sandala bindiği gibi yanımızdan uzaklaştı.

yüzlü (insan, aslan, boğa ve kartal) olarak resmedilir ve mavi giysiler içinde gösterilirler.

2. Haberciye yanıtımızı vermemizin ardından yaklaşık üç saat geçmişti ki, bir filikanın bize doğru yaklaştığını gördük, içinde oranın üstdüzey görevlilerinden olduğu anlaşılan bir adam vardı. Çok hoş gök mavisi, devetüyü kumaştan geniş kollu bir kaftan giymişti, bizlerin Avrupa'da giydiklerinden çok daha gösterişliydi. İç giysisi yeşildi, sarığı andıran başlığı da aynı renkteydi; zarif şekilde tasarlanmıştı, Türklerin taktığı gibi kocaman değildi. Saçları sarığın kenarından lüle lüle dökülüyordu. Adamın saygı uyandıran bir görünüşü vardı. Bindiği filikanın kimi yeri yaldızlıydı, içinde kendisinden başka dört adam daha vardı. Arkalarından bir başka filika onları takip ediyordu, orada da yaklaşık yirmi kişi bulunuyordu. Gemimize yaklaşmalarına bir ok atımlık mesafe kala, filikadakilerin bize işaretlerle bir şeyler anlatmaya çalıştığını gördük; birkaç adamımızı o görevliyi karşılamak üzere göndermemizi istiyorlardı. İsteklerini derhal yerine getirdik, aramızdan seçkin bir kişiyi (sadece bir tanesini), yanına dört adam vererek gemimizdeki sandala bindirip gönderdik. Filikalarına yaklaşmamıza altı yardlık[1] bir mesafe kala durmamızı ve daha fazla yaklaşmamamızı emrettiler, dedikleri gibi yaptık. Bu sırada az önce tarif ettiğim adam ayağa kalktı, yüksek sesle ve İspanyolca şöyle sordu: "Hıristiyan mı-

[1] 0,914 metrelik İngiliz uzunluk ölçüsü birimi.

sınız?" Hıristiyan olduğumuzu söyledik. Bize verdikleri belgede haç işaretini gördüğümüz için daha rahat sayılırdık. Yanıtımızı işitince sağ elini göğe kaldırdı, sonra yavaşça dudaklarına götürdü; bu onların Tanrı'ya şükrederken yaptıkları bir işaretti. Ardından şöyle dedi: "Tek tek her biriniz Kurtarıcınız[1] adına korsan olmadığınıza ve son kırk gün içinde, haklı ya da haksız, insanların kanına girmediğinize yemin ederseniz, karaya çıkmanıza izin verilecektir." Hepimiz yemin etmeye hazır olduğumuzu söyledik. Bunun üzerine maiyetindekilerden kâtip olduğu anlaşılan biri sözümüzü kayda geçti. Kayıt işlemi bittikten sonra, yine o seçkin şahsın bulunduğu filikadaki adamlardan biri, efendisinin kulağına bir şeyler fısıldamasının ardından yüksek sesle şöyle dedi: "Efendim bilmenizi ister ki, geminize çıkmaması kibrinden ya da büyüklüğünden kaynaklanmıyor; yazdığınız yanıtınızda aranızda çok fazla hasta olduğunu belirttiğiniz için kentimizin sağlık görevlisi sizinle biraz uzaktan konuşması konusunda kendisini uyardı." Bu sözler üzerine başımızı eğerek selam verdik ve kendisinin aciz köleleri olduğumuzu, az önce göstermiş olduğu tavrı hepimizin büyük bir onur saydığını ve eşsiz bir insaniyet örneği olarak değerlendirdiğini söyledik. Ama adamlarımızın tutulduğu hastalığın öyle bulaşıcı bir hastalık olmadığını ümit et-

[1] İsa Peygamber.

tiğimizi de belirttik. Bu konuşmadan sonra o saygıdeğer görevli kente geri döndü. Bir süre sonra az önceki kâtip geldi ve gemimize çıktı. Elinde o yöreye özgü bir meyve vardı. Portakala benziyordu, ama daha sarı-kırmızı bir rengi vardı ve nefis kokuyordu. Bunu bulaşıcı hastalığa[1] karşı şifa niyetine getirdiği belliydi. Bize "Tanrı'nın oğlu İsa ve hak ettiği armağanları"[2] adına yemin ettirdi. Ardından ertesi gün güneş doğmadan[3] bir görevlinin geleceğini ve bizi alıp yabancılar evine götüreceğini, orada gerek sağlıklı olanlarımız gerekse hastalarımız için ne gerekiyorsa hepsinin tedarik edileceğini bildirdi. Sonra yanımızdan ayrıldı. Kendisine birkaç altın[4] uzattık, ama o gülümseyerek bir iş için çifte maaş almaması gerektiğini söyledi. Sanırım bu sözlerle yaptığı iş için devletten aldığı maaşı kastediyordu. Çünkü sonradan öğrendiğime göre onlar rüşvet alan devlet memurlarına *çifte maaşlı* diyorlardı.[5]

3. Ertesi sabah erkenden, daha önce elinde asasıyla yanımıza gelmiş olan görevli memur yeniden göründü ve bizi yabancılar evine götürmek

[1] Denizciler arasında yaygın olan, C vitamini eksikliğinden ileri gelen ve dermansızlık, zayıflık, diş eti iltihabı vb belirtilerle kendini gösteren hastalık, iskorbüt.

[2] *Merita*, dinsel bir terim olarak "erdemli ve yararlı işler yapana bahşedilen tanrısal armağanlar" anlamına gelir.

[3] Bacon, İngilizce metninde *saat altıda* şeklinde yazmıştır.

[4] İspanyol parası.

[5] Bacon 1621 yılında rüşvet aldığı için mahkemeye verilmişti.

için geldiğini söyledi. Ayrıca o günün kalan zamanında rahatça kendi işlerimize bakalım diye erkenden geldiğini belirtti. "Beni dinlerseniz, önce birkaç adamınız benimle gelsin ve orayı bir kolaçan etsin, rahatça kalmanız için daha neler yapılabilir bir baksın. Sonra hastalarınızı ve karaya çıkmasını istediğiniz diğer adamlarınızı yollarsınız." Kendisine teşekkürlerimizi sunduk ve bizim gibi yerinden yurdundan olmuş zavallılara yardım ettiği için hiç şüphesiz Tanrı'nın takdirini kazanacağını söyledik. Ardından biz altı kişi ona katıldık. Önümüzden yürüyordu, bir ara bize dönüp "Ben sizin sadece sadık bir hizmetkârınız ve kılavuzunuzum," dedi. Bizi üç güzel caddeden geçirdi, geçtiğimiz yolların her iki yanına halktan epeyce insan toplanmış, sıra sıra dizilmişti; öyle uygar bir tavırları vardı ki, bir tatil günü tiyatro seyretmeye değil de, sahiden bizi karşılayıp selamlamaya gelmiş gibiydiler. Yanlarından geçerken birçoğu kollarını yavaşça yana açtı; birilerine hoş geldin derken hep böyle yaparlarmış. Yabancılar evi çok güzel ve geniş bir konaktı. Bizim tuğlalarımızdan biraz daha mavi renkli tuğlalardan yapılmıştı. Çok şık pencereleri vardı, bazıları camlı, bazıları da yağa batırılmış ince bir keten kumaşla kaplıydı.[1] Önce bizi merdivenlerin üzerindeki zarif bir salona aldılar.

[1] İngiltere'de 17. yüzyıla gelinceye değin sadece zenginlerin evlerinin camları vardı. Genelde pencerelerde zeytinyağına batırılmış kumaşlar kullanılıyordu.

Sonra kaç kişi olduğumuzu ve kaçımızın hasta olduğunu sordular. Sağlıklı ya da hasta, toplam elli bir kişi olduğumuzu ve aramızda on yedi kişinin hasta olduğunu belirttik. Kendisi dönünceye kadar sabırla beklememizi istedi ve yaklaşık bir saat sonra geri geldi. Sonra bizim için hazırlanmış olan on dokuz odayı göstermeye götürdü. Anlaşıldığı kadarıyla diğerlerine göre daha iyi durumda olan dört odayı dört liderimize tahsis etmişlerdi, onlar tek başlarına buralarda kalacaktı. Diğer on beş oda ise ikişer kişilik hazırlanmıştı. Odalar çok hoş ve aydınlıktı, seçkin eşyalarla döşenmişti. Ardından manastırların yatakhanelerini andıran uzun bir koridora getirdi bizi; koridor boyunca uzanan on yedi hücreyi işaret etti, hücrelerin karşısında ise sadece duvar ve pencere vardı, bu hücreler ışıl ışıldı ve sedir ağacından bölmelerle ayrılmıştı. Bu koridor ve toplam kırk küçük oda (ihtiyacımız olandan çok daha fazlaydı) hastaların kullanımına ayrılmıştı. Bu arada hastalarımızdan iyileşen olursa, hücreden alıp odasına götürmemiz konusunda bizi uyardı. Bu amaca uygun olarak önceden bahsettiğimiz odalardan başka on tane daha oda hazırlamışlardı. Buraları gösterdikten sonra bizi yeniden salona getirdi ve efendilerin hizmetkârlarına emir verirken hep yaptıkları gibi asasını hafifçe kaldırarak bize şöyle dedi: "Bilmenizi isterim ki, bu krallığın geleneklerinin gerektirdiği şekilde adamlarınızı ve mallarınızı gemiden çıkarmanız

için size izin verdiğimiz bugün ve yarın itibariyle üç gün boyunca odalarınızda tutulacaksınız. Ama bu durum sizi sakın rahatsız etmesin, zindana kapatıldığınızı da sanmayın. Böyle bir şeyin yapılmasındaki maksat sizin yolculuktan yorgun düşen ruhunuzu rahatlatmak ve kendinize gelmenizi sağlamaktır. Hiçbir şeyden mahrum kalmayacaksınız, altı hizmetkârımız size hizmet etmek ve dışarıdaki işlerinizi halletmek üzere hazır bekleyecektir." Kendisine sevgi ve saygılarımızı sunup teşekkürler ettik ve şöyle dedik: "Hiç şüphe yok ki bu ülke Tanrı'nın aynası!" Kendisine de yirmi altın vermeye kalktık, ama o gülümsedi ve sadece şöyle dedi: "Ne! Yoksa benim çifte maaşlı mı olmamı istiyorsunuz?" Sonra yanımızdan uzaklaştı. Çok geçmemişti ki, yemeğimiz de geldi; enfes ve çok şifalı yiyeceklerdi bunlar; bu muhteşem yiyeceklerin yanında muhteşem içkiler de sunuldu; hepsi de Avrupa'da bilip tanıdığım herhangi bir üniversitede verilen yemeklerden çok daha iyi ve çok daha boldu doğrusu. Üç çeşit içki içtik. Hepsi çok güzel ve şifalıydı; üzüm şarabı, bizim biramızı andıran, ama daha açık renkte ve daha berrak bir çeşit buğday birası, ayrıca o yöreye özgü bir meyveden üretilen, çok hoş ve tuhaf şekilde serinlik veren bir tür elma şarabı. Ayrıca hastalarımıza vermemiz için şu sarı-kırmızı portakallardan da bol bol getirdiler. Dediklerine göre bunlar deniz tutmasına birebirmiş. Bundan başka bize bir kutu dolusu beyaza çalan ya da

gri renkte ufak haplar verdiler ve hastalarımızın her gece yatağa girmeden önce bu haplardan bir tane alması gerektiğini, bunların hastalarımızın çabucak sağlığına kavuşmasını sağlayacağını belirttiler. Ertesi gün gemimizden adamlarımızı ve eşyalarımızı taşıma işinden ve bu işin zahmetinden kurtulup biraz dinlenmeye çekildiğimizde, dostlarla bir toplantı yapmamın yararlı olacağını düşündüm. Toplantı sırasında onlara şöyle seslendim: "Çok değerli dostlarım, artık kendimize gelelim ve içinde bulunduğumuz durum hakkında bir değerlendirme yapalım. Bizler, balinanın karnından çıkan Yunus Peygamber gibi[1] denizden karaya çıktık, oysa adeta dibe gömülmüştük. Şimdi karaya ayak bastık basmasına, ama yine de yaşamla ölüm arasındayız. Çünkü hem Eski hem de Yeni Dünya'nın sınırlarının çok ötesine sürüklenmiş bulunuyoruz. Avrupa'yı bir daha görür müyüz görmez miyiz, Tanrı bilir. Mucize eseri buraya getirildik ve ancak bir mucize gerçekleşirse buradan kurtulabiliriz. Bu yüzden dünkü kurtuluşumuz, bugün içinde bu-

[1] Yunus, 1-2. Yunus Peygamber'in de içinde bulunduğu gemi denizde fırtınaya tutulur. Gemiciler Yunus Peygamber'e ne yapacaklarını sorar, o da kendisini denize atmalarını, böylece Tanrı'nın inayetiyle kurtulacaklarını söyler. Adamlar sözünü dinler ve onu denize atarlar; sonunda fırtına diner ve deniz sakinleşir. Yunus Peygamber bir balığın karnında üç gün üç gece kalır ve Tanrı'ya yakarır. Tanrı sesini duyar ve balık Yunus Peygamber'i karaya kusar.

lunduğumuz ve gelecekte içine düşebileceğimiz tehlikeler için ruhumuzu yeniden Tanrı'ya teslim edip ona yönelelim, yüreklerimizi dindirelim ve tek tek her birimiz kendi yaşantılarımıza çekidüzen verelim. Gerçek şu ki, yürekleri sadakat ve insaniyet dolu Hıristiyan bir halkın arasına düştük. Sizden rica ediyorum, dikkat edelim de onlara kusurlu ya da kötü davranışlar gösterip kendimizi utanılacak duruma düşürmeyelim.[1] Dahası var, çok nazik bir tavırla da olsa, sonuçta bizi üç gün şu evin duvarları arasına hapsettiler. Bunu bizim ahlakımızı anlamak için yapıp yapmadıklarını kim bilebilir? Ahlakımızı kötü bulurlarsa derhal sürgün edilmemizi emrederler. Ama iyi huylu olduğumuzu anlarlarsa, kim bilir belki de bize biraz daha zaman tanıyabilirler? Hizmetimize tahsis ettikleri şu köleler, ne biliyoruz, belki bizi gözetlemekle görevlendirildiler? Bu yüzden, Tanrı aşkına, ruhumuzu ve bedenimizi biraz seviyorsak, Tanrı'nın hoşuna gidecek ve bu halkın gözüne girecek şekilde hareket edelim." Arkadaşlarım hep bir ağızdan verdiğim öğütler için bana teşekkür etti ve herhangi bir rezalete mahal vermeden aklı başında ve mütevazı hareket edeceklerine söz verdi. Böylece neşe içinde ve tasasız bir üç gün geçirdik, doğrusu üç gün sonra da başımıza ne gelecek diye pek dertlenmedik. Hatta günler uçup giderken hastalarımızın iyi-

[1] Bkz. Ezra, 9:7.

leştiğini görmek yaşadığımız her anı ayrı bir sevince boğdu. Hastalarımız kendilerinin tanrısal bir iyileştirme gücüne sahip şifalı bir havuza batırıldığına inanıyordu;[1] gerçekten de öyle çabuk ve öyle doğal şekilde iyileşiyorlardı ki!

4. Üç gün geçmişti ki, o sabah evvelce hiç görmediğimiz yeni bir görevli bizi ziyarete geldi. Bir önceki görevli gibi o da gök mavisi bir elbise giymişti, yalnız bunun başındaki sarık beyazdı, tepesinde de küçük, kırmızı bir haç vardı. Boynuna saf ketenden bir şal takmıştı. İçeri girer girmez önümüzde hafifçe eğildi ve kollarını açtı. Biz de gerektiği gibi kendisini alçakgönüllülükle ve saygıyla selamladık, adeta yaşamımıza ya da ölümümüze dair ağzından çıkacak bir ferman bekliyorduk. Aramızdan birkaç arkadaşımızla konuşmak istediğini belirtti. Bunun üzerine bizler altı kişi yanında kaldık, diğerleri dışarı çıktı. Şöyle dedi: "Ben resmi olarak bu yabancılar evinin müdürüyüm, ama asıl mesleğimi soracak olursanız, bir Hıristiyan rahibim. Bu yüzden hem yabancı hem de Hıristiyan olan sizlere hizmet etmek için geldim. Size bazı şeyler anlatacağım, öyle ki bunları duymaktan hoşlanmayacağınızı hiç sanmıyorum. Devletimiz sizin altı hafta daha burada kalmanıza izin verdi. Ama yapacağınız işler daha fazla

[1] Kudüs'teki Bethesda havuzu ima ediliyor. Bu havuzun şifalı sularının hastaları iyileştirdiğine inanılırdı. İsa Peygamber mucizesini sergileyip yatalak bir adamı bu havuzun sularıyla ayağa kaldırmıştı. Yuhanna İncili, 5:2-4.

zaman gerektiriyorsa, hiç dert etmeyin. Çünkü krallığımızın yasası bu konuda katı değildir, hatta sadece ben bile işlerinizi bitirinceye kadar kalış sürenizin uzatılmasında yardımcı olabilirim, hiç şüpheniz olmasın. Size şunu da söylemek isterim ki, yabancılar evi artık iyiden iyiye zenginleşiyor ve sermayesini artırıyor. Otuz yedi yıllık gelirini biriktirmiş durumda (çünkü buralara bir yabancı gelmeyeli o kadar uzun zaman oldu ki); bu yüzden harcamalarınız konusunda endişe etmeyin. Burada kaldığınız sürece masraflarınız devlet hazinesinden karşılanacak, ama bu yüzden kalış sürenizden kısıtlama yapmaya da kalkmayın. Getirdiğinizi söylediğiniz ticari mallara gelince, sizi hiç zora sokmayacağız; onları uygun fiyata satarsanız karşılığında ya başka ticari mallar satın alırsınız ya da altın veya gümüş, bizim için hepsi bir. Bu konuda başka bir isteğiniz olursa çekinmeden bize söyleyin. Sizi utandıracak ya da üzecek bir yanıt vermeyeceğimizi göreceksiniz. Yalnız bir konuda sizi uyarmalıyım, hiçbiriniz kent surlarından bir *karan* (onlara göre bir buçuk mil) öteye çıkamazsınız, tabii size özel bir izin verilmedikçe." Bu sözler üzerine ancak kendi aramızda bir süre öylece bakıştıktan sonra bir yanıt verebildik, çünkü bu nazik ve adeta babacan tavra çok şaşırmıştık; teşekkürlerimizi ifade edecek kelime bulamadığımızı söyledik ve kendisinin bize sunduğu bu kadar soylu ve cömert teklif karşısında artık bizlerin

isteyeceği pek bir şeyin olamayacağını da ifade ettik. "Adeta gözlerimizin önüne gökte sonsuz bir kurtuluş resmi çizildi, çünkü kısa bir süre önce ölümün eşiğine gelmişken, şimdi salt huzur bulabileceğimiz böyle bir yere getirildik. Uymamız istenen yasağa gelince, yerine getirmekte bir an bile tereddüt göstermeyeceğiz, her ne kadar yüreğimiz bu mutlu ve kutsal toprakların biraz daha ötelerini görmek için yanıp tutuşsa da," dedik. Ayrıca şöyle ekledik: "Gerek sizin saygın şahsiyetinizi, gerekse bütün ulusunuzu dualarımızdan eksik edersek, ilkin dilimiz damağımıza yapışsın."[1] Hatta yeryüzünde insanın insana kenetlenmesi kadar doğal olan bir hakla, bizi lütfedip kendisinin hakiki ve sadık hizmetkârları arasına kabul etmesini de rica ettik; böylece bütün varlığımızı ve neyimiz var neyimiz yoksa hepsini naçizane onun ayaklarına sereceğimizi ifade ettik. Buna karşılık o kendisinin bir rahip olduğunu ve bizden sadece bir rahibin bekleyebileceği ödülü istediğini, bunun da bizim kardeşçe sevgimiz, ruh ve beden sağlığımız olduğunu belirtti. Sonra yüreğinin sevecenliğinden doğan gözyaşlarını tutamayarak yanımızdan ayrıldı ve bizi minnetimizden doğan sevincimiz ve sevgimizle şaşkın ve tamamen allak bullak bir halde bıraktı. Birbirimize, meleklerin ülkesine geldik herhalde diyorduk, kendilerini her gün bize gösteriyorlar

[1] Bkz. Mezmurlar, 137:6.

ve düşünemeyeceğimiz, hatta ümit bile edemeyeceğimiz teselliileri bize sunuyorlardı.

5. Ertesi gün sabah saat on civarı yabancılar evinin müdürü yine çıkageldi; karşılıklı selamlaştıktan sonra samimi bir dille, ziyaretimize geldiğini ve zamanını bize ayırdığını söyledi. Sonra bir sandalye istedi ve oturdu. Biz de on kişi onun etrafına oturduk (çünkü diğer adamlarımız alt tabakadandı; bazıları da o sırada dışarıdaydı). Şöyle konuştu: "Biz Bensalem[1] adası (adalarına kendi dillerinde böyle diyorlardı) halkı olarak şöyle düşünüyoruz: Adamız ıssız bir yerde bulunduğu için ve gezginlere uyguladığımız ülkemize özgü gizlilik yasaları ve yabancıların bu bölgeye girişine pek izin vermeyişimiz yüzünden, bizler yerleşik dünyanın büyük bir bölümünü çok iyi tanırken yabancılar tarafından hiç tanınmıyoruz. O halde az şey bilenin soru sorması daha uygun olacağından, sizin bana soru sormanız benim size soru sormamdan daha mantıklı olacak." Bunun üzeri-

[1] Adanın ismi İbranca ya da Arapçadan gelmektedir. *Ben* İbrancada "oğul" anlamına gelir, *Salem* ise Kudüs'ün eski adıdır (Tekvin, 14:18; Mezmurlar, 76). Dolayısıyla Bensalem, *Kudüs'ün Oğlu* anlamına gelir. Etimolojik olarak *salem*, ilk anlamı barış olan *shim* kökünden gelir. Benzer şekilde Arapçada *ben*, "oğula ait;" *salem* ise "güvenlik, huzur ve barış" anlamındadır. Buradan *Bensalem*, "huzur sağlanan kişi" anlamı kazanır. *Salem* aynı zamanda Arapçada kişi adı olarak kullanılır. Bu da Bacon'ın Salem ve Salomon adları arasındaki benzerlikten yararlandığını ve adaya böyle bir isim verdiğini gösterir.

ne öncelikle bize böyle bir hak tanıdığı için kendisine sonsuz şükranlarımızı sunduk; ardından "Şimdiye kadar gözlemlediklerimizden de kolayca çıkardığımız gibi, şu dünyada bizim için bu mutlu ülkenin coğrafi konumunu ve genel durumunu öğrenmekten daha değerli bir bilgi olamaz," dedik. Sonra konuşmamızı şöyle sürdürdük: "Dünyanın dört bir yanından gelip burada buluştuğumuza, (ve hepimiz Hıristiyan olduğumuz için) vakit saat gelince gökyüzü krallığında da kavuşmayı ümit ettiğimize göre, her şeyden önce şunu bilmek isteriz: Ülkeniz bu dünyanın en ücra köşesinde yer aldığı, bu kadar engin ve bilinmez denizlerle çevrili olduğu için Kurtarıcımızın bedenlendiğinde yeryüzüne ayak bastığı topraklardan bu kadar uzak olduğu halde, nasıl oldu da Hıristiyanlığı kabul ettiniz, sizin papazınız kim?" Bu sorumuzun kendisini çok mutlu ettiğini yüzünde beliren ifadeden hemen anladık: "İlk bu soruyu sormakla inanılmaz şekilde gönlümü fethettiniz. Çünkü bu soru sizin öncelikle Tanrı'nın krallığını[1] düşündüğünüzü gösterir. Bu yüzden sorunuzu samimi bir şekilde ve kısaca yanıtlayacağım."

6. "Kurtarıcımızın göğe yükselişinden yaklaşık yirmi yıl sonra, Renfusa[2] halkı (burası bizim

[1] Matta, 6:33.

[2] Bu adın Yunancada "koyun" anlamına gelen *rhēn* ve "doğa" anlamına gelen *physis* kelimelerinden çıktığı düşünülebilir. Buna göre *renfusa* (*rhēnphysa*), "koyun gibi" ya da "koyun gibi doğmuş" anlamına gelir.

bulunduğumuz bu yörenin doğusunda yer alan bir sahil kentidir) geceleyin (o gece hava bulutlu, ama sakindi) kıyıdan bir mil kadar uzakta göğe doğru ağan ışıktan bir sütun gördü;[1] piramitten çok bir silindiri andırıyordu bu sütun ve denizden gökyüzüne doğru yükseliyordu, tepesinde de ışıklı koskoca bir haç vardı ki, sütunun gövdesinden bile daha parlaktı. Bu hayret uyandırıcı manzarayı gören kent halkı kumsala toplandı ve bir süre öylece şaşkın bir halde kalakaldı. Sonra birçoğu bu mucizevi olayı daha yakından görebilmek amacıyla sandallara atladı. Sandallar sütuna neredeyse altmış yard kadar yaklaşmıştı ki, hepsi aniden duruverdi, daha öteye gidemedi. Sütunun etrafında dolanıyor, ama ona daha fazla yaklaşamıyorlardı; adeta bir tiyatro sırasında durmuş, ışıklı göksel bir oyun izliyorlardı. Rastlantı eseri kayıkların birinde, *Salomon Evi* adını verdiğimiz cemaatten bir Âlimimiz de vardı. *Salomon Evi* ya da *Okulu* krallığımızın göz bebeğidir, aziz kardeşlerim. Âlimimiz bir süre bu sütunu ve tepesindeki haçı dikkatle ve huşu içinde seyrettikten sonra yüzükoyun yere kapandı, ardından diz çöküp ellerini göğe kaldırdı ve şöyle dua etmeye başladı:

7. "Ey Göğün ve Yerin Efendisi, inayetinle bizim cemaatimizin insanlarını Yaratılışın şaheserlerine ve onların sırlarına ermeye layık bul-

[1] Çıkış, 13:21-22: "Tanrı, Musa'yı ve İsrailoğullarını Mısır'ın dışına ışıktan bir sütun halinde çıkarttı."

dun ve onların tanrısal mucizeler, doğanın eserleri, sanatsal yaratımlar ile her tür şeytani düzen ve aldatmaca arasındaki farkı (insanoğlunun akıl erdirebileceği kadar) kavramasını sağladın.[1] Bu insanların huzurunda inanırım ve tanıklık ederim ki, gözlerimizle gördüğümüz bu işaret senin parmağın ve mucizenin ta kendisidir. Ama kitaplarımızdan, tanrısal ve mükemmel bir amaca yönelik olmadıkça senin hiçbir mucize yaratmayacağını öğrendik (çünkü doğanın yasaları senin yasalarındır ve sen yüce bir amaç olmadıkça asla değiştirmezsin), bu yüzden aciz kulların olarak bu işareti bize uğurlu kılman ve lütfedip onun anlamını bilmemizi ve ondan yararlanmamızı sağlaman için sana yakarıyoruz; zaten bu işareti göndermekle bize bunu bağışlayacağını sessizce ve gizlice vaat ediyorsun."

8. Böyle dua ettikten sonra aniden bindiği kayığın çözüldüğünü ve hareket ettiğini hissetti, oysa diğerlerininki hâlâ halatla bağlanmış gibi olduğu yerde duruyordu. Bu olayı işarete yaklaşmasına izin verildiği şeklinde yorumladı ve adamlarına küreklere asılmalarını, yavaşça ve sessizce sütuna doğru ilerlemelerini emretti. Ama tam yanına ulaşmıştı ki, sütun ışıklı haçıyla birlikte bir anda dağıldı ve bir sürü yıldız olup

[1] Tanrısal ve doğal yaratımlarla insanın ürettiklerine karşı, büyüyle ve hilekârlıkla yaratılan şeyler arasındaki farka işaret edilmektedir. Bacon, ahlaksal kaygılarından ötürü büyüyü ve simyayı her zaman şiddetle eleştirmiştir.

semanın her yanına saçıldı, kısa süre sonra bu yıldızlar da yok oldu. Görünürde sedir ağacından ufak bir sandıktan başka bir şey kalmadı; denizin üstünde yüzmesine rağmen suların ıslatamadığı kupkuru bir sandık. Bu sandığın kendisine yakın olan ön kısmında, tam uçta ufacık, yeşil bir hurma dalı bitmişti.[1] Büyük bir saygıyla eğilip sandığı kayığına alınca sandık kendiliğinden açıldı, içinden bir kitap ve bir mektup çıktı. Her ikisi de ince bir parşömene yazılmış ve keten kumaşlara sarılmıştı. Bu kitapta Tevrat ve İncil'in kabul edilmiş[2] bütün bölümleri vardı, tıpkı bugün sizin elinizdeki gibi (çünkü biz sizin kiliselerinizin hangi kitapları kabul ettiğini çok iyi biliyoruz); bundan başka bu kitapta Vahiy[3] ve o tarihte henüz yazılmamış olan İncil'in diğer bölümleri de vardı.[4] Mektuba gelince, içinde şu sözler yazılıydı:

9. "Yüceler Yücesi Tanrı'nın hizmetkârı ve İsa Mesih'in havarisi olan ben, Bartholomaeus,[5] kutlu bir düşümde bana görünen bir melek tarafından uyarıldım ve benden bu sandığı denizin dalgalarına bırakmam istendi. Bu yüzden tanık-

[1] İsa Peygamber Kudüs'e girerken halk ellerinde hurma dalları sallar; bunlar İncil'in mutluluk ve kutluluk sembolleridir.

[2] Kanonik; yasal.

[3] Apocalypsis: İncil'in son bölümü.

[4] Bensalem'in yaşadığı olay, İS 49 yılına denk düşüyordu. O tarihte İncil'in bilinen bölümleri tam olarak yazılmamıştı.

[5] Matta İncili'ni Hintlilere tanıtmış olmasıyla ünlü havari.

lık ederim ve bildiririm ki, Tanrı'nın bu sandığın kıyılarına vurmasını takdir ettiği yöre halkı, aynı gün Babamız ve Efendimiz Mesih tarafından kurtuluşa, barışa ve iyi istence kavuşacaktır."

10. Ayrıca her iki yazıda da, yani hem kitapta hem de mektupta, Tanrı şaşkınlık verici bir mucize göstermişti; bu, havarilere gösterdiği mucizeden (yani her dili anlama yeteneğinden) farklı değildi.[1] Çünkü o zamanlar bu topraklarda yerliler dışında İbraniler, Persler ve Hintliler yaşıyordu. Bunların hepsi kitabı ve mektubu sanki kendi dillerinde yazılmış gibi okuyabildi. İşte bu şekilde, aziz kardeşlerim, bu ülke, Aziz Bartholomaeus'un havariliği ve İncil'in müjdesini canla başla yayma çabaları sonucunda, bu sandık aracılığıyla inançsızlıktan kurtuldu, adeta eski dünyadan kalan yörelerin sulardan kurtulması gibi."[2] Tam o sırada bir haberci geldi ve kendisini çağırdı, bunun üzerine sözlerini burada noktaladı. Dolayısıyla o toplantı da daha fazla bir şey konuşulamadan sonlandı.

11. Ertesi gün tam kahvaltımızı bitirmiştik ki, müdür yeniden geldi; dün hiç beklemediği bir

[1] Paskalya Yortusundan sonra, yedinci pazar günü kutlanan Hamsin Yortusunda, bütün inanlılar toplanır. Rüzgâr esintisini andıran bir ses işitilir, ardından ateşten dillere benzer bir şeyler dağılır ve her birinin üzerine iner ve birden kendi dillerinden başka bir dille konuşmaya başlarlar. Bkz. Paulus, Resullerin İşleri, 2:1-11.

[2] Nuh'un gemisi aracılığıyla.

haber alınca aniden yanımızdan ayrılıp gitmek zorunda kaldığı için özür diledi. Şimdi bu durumu telafi etmek ve kendisinin arkadaşlığından ve sohbetinden memnun kaldıysak yeniden beraberce hoşbeş etmek için geri geldiğini söyledi. Biz de yanıt olarak kendisiyle yaptığımız toplantıdan çok keyif aldığımızı, konuşmasını dinlerken geçmiş sıkıntılarımızı, gelecek kaygılarımızı aklımıza bile getirmediğimizi söyledik. Ayrıca onunla yaptığımız bir saatlik bu sohbetin şimdiye kadar yaşadığımız bütün yıllara değdiğini de belirttik. Hafifçe eğilip bizi selamladı; sohbete oturduğumuzda da şöyle dedi: "En iyisi, siz bana soru sorun." Bunun üzerine içimizden biri biraz duraladıktan sonra şöyle söze girdi: "Bir konuyu çok merak ediyoruz, ama olur da haddimizi aşarız diye sormaya çekiniyoruz. Yine de bize karşı gösterdiğiniz bu olağanüstü iyilikten cesaret alıp (çünkü kendimizi sizin sadık ve itaatkâr hizmetkârlarınız olarak gördüğümüzden, yabancı gibi hissetmiyoruz) ve sizin bize sunduğunuz özgürlüğe sığınıp aciz kullarınız olarak sizden rica ediyoruz; ama sorumuzu yanıtlamaya değer bulmazsanız yanıtlamayın ve böyle bir soru sorduğumuz için bizi bağışlayın. Şu an bulunduğumuz bu mutlu ülkenin şimdiye kadar çok az kişi tarafından bilindiğine, buna karşın sizlerin dünyada yaşayan pek çok ulusu tanıdığınıza ilişkin önceden söylediklerinizi çok iyi anladık ve aklımızda tuttuk; bunun doğru olduğunu açıkça gö-

rüyoruz, çünkü Avrupa dillerini konuşuyorsunuz ve bizim yaşantımızla ilgili pek çok şeyi biliyorsunuz. Ama biz Avrupa'da, son yüzyıllarda birçok uzak ülkeye deniz seyahatleri gerçekleştirmiş olmamıza rağmen[1] bu adayla ilgili hiçbir şey işitmedik. Buna şaşırmamak olanaksız, çünkü gerek yabancı ülkelere yapılan seyahatler gerekse kendi ülkelerine gelen yabancılar sayesinde her ulus birbirini tanıyor. Gerçi yabancı ülkelere gidip de oraları gözüyle gören, yurdunda kalıp sadece gezginlerden duyduklarıyla bilgi sahibi olandan çok daha fazla bilgi ve görgü ediniyor, ama her iki şekilde de bir ölçüde birbirlerinden haberdar olabiliyorlar. Bu adaya gelirsek, buradan kalkıp da bizim sahillerimize ya da Avrupa sahillerine veya Hindistan sahillerinin doğusuna ya da batısına ulaşan bir geminin olduğuna dair hiç yeni bir bilgi almadık; ayrıca dünyanın hiçbir ülkesinin gemisinin de bu adadan döndüğünü görmedik. Ama bunda öyle hayret uyandıracak bir şey yok; siz Efendimizin de çok doğru belirttiği gibi bilgisizliğimizin nedeni bu adanın coğrafi konumunun şu koskoca denizde böylesine gizli saklı kalmış olması olabilir; ama asıl şaşırtıcı konu,

[1] 1487 yılında Dias, Afrika'yı dolanıp Hint Okyanusuna girer; 1497 yılında Cabot, Newfoundland'i yeniden keşfeder; 1748 yılında Vasco da Gama, Hindistan'a ulaşır; 1500 yılında Cabral, Brezilya sahillerini görür; 1521 yılında Magellan, Filipinlere ulaşır; 1492 yılında Columbus, Bahamaları, Küba'yı ve Hispaniola'yı keşfeder.

sizden binlerce fersah uzakta olan ülkelerin dillerini, kitaplarını ve yaşayış tarzlarını bilmeniz; böyle bir şeyin nasıl olabileceğini bir türlü aklımız almıyor. Bu kadar gizli ve görünmez konumdayken başkalarını gün ışığındaymış gibi görüp tanımanız, bizlere insanoğlunun değil de, ancak tanrısal bir aklın ve gücün işareti gibi geliyor." Bunun üzerine *Yabancılar Evi*'nin müdürü nazikçe gülümsedi ve şöyle dedi: "Bu sorduğunuz soru için bağışlanma dilemeniz hiç de yersiz olmaz, tabii bu ülkenin bir sihirbazlar ülkesinden başka bir şey olmadığını, her yana ruhlar saldığımızı ve onların yardımına ve hizmetine başvurarak diğer ülkelerde olup bitenden haberdar olduğumuzu düşünüyor ve bu sorunuzla bunu belirtmeye çalışıyorsanız." Yüzündeki ifadeden, bunu sırf bize şaka olsun diye söylediğini anladığımız halde, acizane hep bir ağızdan şöyle yanıt verdik: "Bu adada doğaüstü bir güç olduğunu aklımıza getirmemiz çok doğal, ama bunun bir sihirbazdan öte bir melek olduğunu düşünüyoruz; öte yandan Efendimizin de çok iyi bilmesini isteriz ki, bu soruyu sormadaki tereddüdümüz böyle bir düşünceye sahip olduğumuz için değildi; daha çok önceki konuşmanızda bu ülkede yabancılara uygulanan yasaların gizliliğine ilişkin üstü örtülü kalan sözleri anımsamamızdandı." Bunun üzerine bize şöyle yanıt verdi: "Doğru anımsıyorsunuz, bu yüzden size anlatacağım şeylerde açıklamama asla izin verilmeyen bazı ayrıntıları gizli

tutmak zorundayım, ama bunun ötesinde açıklayacaklarım zaten sizi yeterince tatmin edecektir."

12. "Öyleyse şunu bilin ki (belki size inanılması güç gelecek), bundan üç bin yıl ya da daha önceleri dünya denizciliği (özellikle uzak diyarlara yapılan seyahatler) bugünkünden çok daha ileriydi. Şu son yüz yirmi yıl içinde deniz seyahatlerinizin ne kadar çok arttığından bihaber olduğumu sakın sanmayın; bunu çok iyi biliyorum. Ama yine de diyorum ki, o zamanlarda şimdikinden çok daha fazla seyahat yapılıyordu. Ya Nuh'un gemisinin büyük tufan sonrasında insan soyundan kalanları kurtarması insanoğluna güven aşıladı ya da başka bir sebep hasıl oldu; ne olduysa oldu, ama söylediğim şey gerçek. Fenikelilerin, özellikle de Tyruslulların[1] büyük donanmaları vardı. Batının uzaklarında bulunmalarına rağmen aynı şekilde Kartacalıların da bir kolonisi bulunuyordu. Doğuda da Mısır'ın ve Filistin'in donanmaları çok güçlü ve sayıca fazlaydı. Öte yandan şimdi sadece yelkenlisi ve kanosu olan Çin ve Büyük Atlantis'in (siz Amerika diyorsunuz) o günlerde koskoca bir sürü güçlü gemisi vardı. Bu bizim adamız (o çağdan elimize geçmiş olan güvenilir kayıtlardan öğrendiğimize göre) o vakitler güçlü ve geniş kapasiteli bin beş yüz gemiye sahipti. Bu konuştuklarım hakkında sizler çok az şey biliyorsunuz ya da hiçbir şey

[1] Tyrus: Fenike sahilinde, fes rengi boyasıyla ünlü bir kent.

bilmiyorsunuz, bizse bu konuda geniş bir bilgi yumağına sahibiz.

13. "O çağlarda bile bu adaya az önce adlarını saydığım bütün ulusların gemileri ve tekneleri uğrardı. (Çoğu kez) o gemiler kendi mürettebatı dışında, liman kenti olmayan birçok başka ülkenin insanlarını da getirirdi, Persler, Keldaniler, Araplar gibi; bu yüzden neredeyse bütün güçlü ve tanınmış uluslar bu bölgeye gelmişlerdi. Bugün burada o uluslardan kalan aileler ve küçük kavimler yaşamakta. Bizim gemilerimize gelince, neredeyse dünyanın bütün sahillerine seyahat ettiler, sizin Hercules Sütunları[1] dediğiniz boğazlarınızdan tutun Akdeniz'in ve Atlantik Denizinin başka bölgelerine kadar gittiler; örneğin doğu denizlerindeki Paguinus'a[2] (Çin'de eski bir kent bu, Cumbalus'la[3] aynı) ve Doğu Tataristan'ın[4] sınırlarından pek uzak olmayan Hangzhou'ya.[5]

[1] Cebelitarık.

[2] Pekin (eski adı Hanbalık).

[3] Cumbalus (Hanbalık): Khanbaliq ya da Cambuluc (Pekin kentinin Moğol dilindeki adı). Çincede büyük kent anlamına gelen Dadu ya da Tatu olarak bilinir (大都 pinyin: Dàdū).

[4] *Tartaria* ya da *Tartaria Magna*: Ortaçağdan itibaren 20. yüzyıla kadar Avrupalıların, Hazar Denizi ve Ural Dağlarından Pasifik Okyanusuna kadar uzanan, Tatarlar olarak adlandırılan Türk ve Moğol halklarının yerleşik olduğu Kuzey Asya ve Orta Asya'nın geniş topraklarına verdikleri ad. Doğu Tataristan: Amur Nehri ile Ussuri Nehrinin birbirine karıştığı yerden Sakhalin Adası'na kadar uzanan Mançu topraklarının eski adı.

[5] Hangzhou: Çin'in doğusunda, Doğu Çin Denizinin bir kör-

14. "İşte o dönemde ve o dönemden sonra Büyük Atlantis halkı epeyce güçlendi. Gerçi sizin dünyanızın o ünlü bilgesi[1] de burayı anlattı ve betimledi; Neptunus'un[2] çocuklarının burada oturduğundan bahsetti, o muhteşem tapınaktan, saraydan, kentten ve tepeden söz etti; o tapınağı ve kenti adeta bir kolye gibi saran çarpıcı güzellikte ve büyüklükteki binlerce nehir ve dereden söz etti; buralara, gökyüzüne çıkılan basamaklar gibi,[3] devasa büyüklükteki merdivenlerle çıkıldığını anlattı; bu anlatımların hepsi çok masalsı ve şiirsel olmakla birlikte, gerçek payı da yok değil. Sahiden de Atlantis ülkesi ve o zamanlar Coya olarak adlandırılan Peru, Tirambel denen Meksika Krallığı, silahları, donanması ve zengin kaynakları açısından çok güçlü ve heybetli krallıklardı. Hatta öyle güçlüydüler ki, aynı dönemde (ya da en azından on yıllık bir süre içinde) iki büyük deniz seferi gerçekleştirmişlerdi; Tirambel donanması Atlantik yoluyla Akdeniz'e, Coya donanması ise Güney Denizi yoluyla bizim adamıza kadar ulaşmıştı. Birinci sefer hakkında sizin ünlü bilgenizin Mısırlı bir rahipten bilgi edindiği belli, zaten kendisi de bunu belirtmiş-

fezi olan Hangzhou Körfezinin başında yer alan zengin ve soylu bir kent.

[1] Platon.

[2] Deniz tanrısı.

[3] Tekvin, 28:12.

tir.[1] Hakikaten de öyle oldu. Ama eski Atina halkının bu krallıkların askeri kuvvetlerini püskürtüp kaçırtmalarına ve bu başarılarından ötürü kendilerine bahşedilen onura gelince, bu konuda diyecek bir şeyim yok doğrusu. Ama kuşku götürmeyen bir gerçek varsa, o da bu seferden ne bir gemi ne de bir askerin geri döndüğüdür. Ona bakılırsa, Coya donanmasının kaderi bizi kuşattığında da pek iyi olmayacaktı, ama dua etsinler merhametli düşmanlara çatmışlardı. Çünkü bu adanın o dönemdeki kralı (adı Altabin'di) öngörülü bir adamdı ve mükemmel bir komutandı. Hem düşmanın gücünü hem de kendi güçlerini çok iyi tanıdığından, düşmanlar ülkesine ayak basınca, onların kara kuvvetlerini donanma kuvvetlerinden ayrı tutmayı başardı; ardından düşmanınkinden çok daha büyük bir orduyla hem karadan hem de denizden saldırıp her iki askeri gücü de adeta ağla kıskıvrak yakaladı. Böylece düşman hiçbir muharebe yaşanmadan teslim olmak zorunda kaldı. Onları hâkimiyeti altına aldığında

[1] Platon, *Timaeus*, 22. Platon'un *Critias* (108e-109c; 113c-121c; 108e-109c; 113c-121c) ve *Timaeus*'ta (24e-25d) söz ettiği Atlantis, Hercules Sütunları'nın ötesinde yer alan ve deniz gücüyle tanınan muhteşem bir adaydı (Νησος Ἀτλαντις: Atlantis Adası). Bütün Libya'yı (Afrika'yı) ve Asya'yı içine alacak kadar büyük bir adaydı bu. Solon'un zamanından yaklaşık 9000 yıl önce Batı Avrupa'yı ve Afrika'nın büyük bölümünü ele geçirmişti. Atina'ya da saldırmış, ama hayal kırıklığına uğramıştı. Yaşadığı şiddetli bir deprem ve sel baskınıyla bir gecede battı ve okyanusun sularında kayboldu.

ise hiç zor kullanmadı ve sadece kendisine karşı bir daha asla silaha sarılmayacaklarına yemin ettirdi; yemin ettiklerinde de kıllarına dokunmadan hepsini serbest bıraktı. Ama tanrısal intikam[1] onların bu cüretkâr girişimlerinin bedelini ödetmekte fazla gecikmedi, çünkü yüz yıl ya da daha kısa bir zaman içinde Büyük Atlantis tümüyle yıkıldı ve gözden kayboldu; ama sizin bilgenizin dediği gibi yer yarıldı da içine girmediler[2] (çünkü o bölgede öyle pek deprem olmaz), olağandışı bir tufan yaşadılar ya da sel baskınına uğradılar. Günümüzde bile hâlâ o topraklarda eski dünyanın herhangi bir yöresindekinden çok daha büyük ırmaklar ve yaylalarına sel gibi sular akıtan çok yüksek dağlar vardır. Ama şu da bir gerçekti ki, sel suları öyle fazla yükselmemişti, hatta birçok bölgede yerden kırk ayağı geçmemişti. Bu yüzden insanları ve hayvanları telef etse de, ormanların ve dağların bazı sakinleri kaçıp kurtuldu. Kuşlar da dağlara ya da yüksek ağaçlara uçuşarak kendilerini emniyete aldı. İnsanlara gelince, gerçi bunlar bazı bölgelerde suların ulaşabileceğinden çok daha yüksek binalarda yaşıyorlardı, sular da fazla derin değildi, ama yine de uzun süre toprakta kalmıştı; bu yüzden hayatta kalan olduysa bunlar da bu kez yiyecek bulamamaktan ve başka temel gereksinimlere duyulan

[1] Yunan mitolojisindeki öç tanrıçası Nemesis anımsatılıyor.

[2] Platon'a göre Atlantis depremle yıkılmıştır (*Timaeus*, 21-5).

açlık ve yoksunluktan telef oldular. Bu nedenle Amerika'da nüfusun bu kadar az oluşuna ve halkının bu kadar sığ ve cahil olmasına şaşırmayın. Amerika halkını genç bir nüfus olarak görmek zorundasınız, hatta yerleşik dünyanın diğer insanlarından en az bin yıl daha genç. Çünkü genel tufanla onların yaşadığı kısmi tufan arasında bu kadar uzun bir zaman dilimi söz konusudur. Dağlarda hayatta kalan aciz ve az sayıdaki insan ancak yavaş yavaş döl vererek aşağıdaki vadilik kısımları doldurdu, yabanıl ve her konuda cahil insanlar olduklarından (tüm dünyanın seçilmiş üstün ailesi Nuh ve oğullarıyla alakaları yoktu), gelecek kuşaklara ne edebiyat, ne sanat ne de uygarlık bırakabildiler. Dağları mesken tuttuklarından beri (o bölgelerin yakıcı soğuğu yüzünden) ayıların, kaplanların[1] ve o topraklarda yaşayan keçilerin koskoca kıllı postlarını elbise diye giyiyorlardı; sonradan vadiye inseler bile buralardaki sıcağa dayanamadılar, daha ince kılık kıyafet yapacak alet edevatları da olmadığından çıplak bir yaşam sürmek zorunda kaldılar; onlarda bu alışkanlık günümüze kadar süregelmiştir. Ancak kuş tüyleri takmaya pek heveslidirler, bundan büyük zevk alırlar; hiç kuşkusuz bu gelenek onlara dağlarda yaşayan atalarından kalmıştır, onları örnek almışlardır; ataları da belki bu alışkanlı-

[1] Kaplan, Amerika kıtasına özgü bir hayvan değildir; Bacon zamanında bu bilgiye henüz erişilmemiştir.

ğı, aşağı kesimler sularla dolunca yükseklere göç eden sayısız kuş sürülerinden edinmişti. İşte görüyorsunuz kardeşlerim, o çağın adeta garabeti sayılabilecek bu büyük afet sonucunda onlardan artık eser kalmayınca, Amerikalılarla aramızdaki bütün ticari alışverişimiz de bitti; oysa önceden bizim yaşadığımız topraklara çok yakın olduklarından onlarla dünyadaki diğer insanlardan daha fazla ticaret yapardık. Dünyanın başka bölgelerine gelince, bundan sonraki dönemlerde ya savaşların yol açtığı nedenlerden ya da zamanın doğal değişiminden denizciliğin her yerde müthiş gerilediği çok açıktır; özellikle uzaklara yapılan seyahatler, okyanusa dayanamayacak türde üç sıra kürekli kadırgalar ve bunun gibi gemiler kullanılmaya başlanmasıyla çok geriledi.[1] İşte bu sebeplerden açıkça görüyorsunuz ki, başka ülkelerden bize gelen denizcilerle kurduğumuz ilişki yüzyıllardır kesintiye uğramış durumda, tesadüfen birkaç gün önce sizinki gibi bir gemi kazaya uğrayacak da kıyılarımıza vuracak. Ama bizim diğer bölgelere yaptığımız seferleri durdurmamıza gelince, sizlere bu konuda başka bir neden göstermek zorundayım; çünkü doğruyu söylemem gerekirse, gemilerimizin sayısına ve gücüne, yeterinden fazla denizcimiz olmasına,

[1] Bacon, savaş gemileri yapılmaya başlanan dönemden itibaren seyyahların kullandığı türde gemilerin yapımının durduğunu ima ediyor.

dümencilerimizin ustalığına ve denizcilik konusunda aklımıza gelecek ne varsa hepsine şöyle bir baktığımızda, bizim filomuzun donanımı ve inşası önceye oranla bugün çok iyi durumda, bunu reddedemem. Öyleyse neden şimdi yurdumuzdan hiç ayrılmadığımız konusunda size özel bir açıklama yapacağım. Bu, sizin ilk başta sorduğunuz sorunun da aydınlatılmasına yardımcı olacak.

15. "Bu adada bundan bin dokuz yüz yıl önce bir kral hüküm sürmüştü, bizler onun anısına gelmiş geçmiş bütün krallardan öte saygı gösterir ve taparız; öyle batıl bir itikatla değil, onun ölümlü olduğunu bile bile tanrısal bir aracıya tapıyormuşuz gibi taparız. Bu kralın adı Solamona'ydı. Ulusumuza yasalar getirdiği için onu sever, sayarız. Tanrı bu krala mangal gibi bir yürek vermişti, iyiliğine akıl sır ermezdi; bütün amacı krallığını ve halkını mutlu etmekti. Bu yüzden kendi kendine şöyle düşündü: Bu ülkenin dış kaynaklara ve desteğe gereksinim duymadan kendi kendisini geçindirebilecek kadar zengin ve (şöyle demem daha doğru olacak) özerk bir ülke olduğunu düşündü; çevresi beş bin altı yüz mil genişliğindeydi bu ülkenin, büyük bölümü son derece verimli ve ekilebilir topraklara sahipti. Sonra krallığın donanmasını ve gemilerini düşündü, gerek balıkçılıkta gerekse limandan limana nakliyede ve ulaşımda pekâlâ işe yarayabilirdi, bu iş alanla-

rında kullanılabilirdi; ayrıca yanı başımızda yer alan ve bu krallığın tacı ve yasalarının hükmü altında bulunan adalara seferler de düzenlenebilirdi; sonra şunu da düşündü, bu krallığın kendi dönemindeki yaşantısı ne kadar mutlu ve ferah olsa da, ileride bin türlü olayla karşılaşıp kötüleşebilir ve bir daha hiçbir şekilde daha iyi konuma getirilemeyebilirdi. Kendi soylu ve kahramanca amaçlarının peşinden gidilmesi bir yana, tek düşündüğü kendi zamanında temeli atılan ve sağlamlaştırılan bu mutlu toplumsal yapıyı (bir insanın öngörebileceği ölçüde) sonsuza kadar kalıcı kılmaktı. Buradan hareketle krallığının diğer temel yasaların yanı sıra yabancıların ülkeye girişleriyle ilgili yasaklamalar getiren birçok yasa da çıkardı ki, o dönemde (Amerika'nın yaşadığı felaket sonrası olsa da) buralara epeyce yabancı gelip gidiyordu. Kralımız yeniliklerden ve yabancı âdetlerin bizimkilere karışmasından endişe duyduğu için böyle bir uygulama getirmişti. Yabancıların ülkeye girişini yasaklayan buna benzer eski bir yasanın Çinlilerde de olduğu bilinir, hatta hâlâ yürürlüktedir. Ama orada uygulanan yasa çok rezil; halkını meraklı, deneyimsiz, ürkek ve beceriksiz bir hale dönüştürdü. Ama bizim yasa koyucumuz kendi çıkardığı yasada farklı bir bakış açısı sergiledi. İlkin, dara düşen yabancıların rahatlığının ve huzurunun sağlanması konusunda bütün insan haklarını yasalar-

la ıslah edip kurumsallaştırarak koruma altına aldı; sizin de bizzat deneyimlediğiniz gibi." Bu söze diyecek bir şey bulamadığımızdan hepimiz ayağa kalkıp önünde eğildik. Sonra konuşmasına devam etti: "Kralımız siyasi kararlarını insanlığın yararına gerçekleştirdiği eylemlerle birleştirmeyi arzuladığından, yabancıları istemedikleri halde burada alıkoymanın insaniyete yakışmayacağına ve onların geri dönünce bu ülkenin mahremiyetini ulu orta konuşmasının da devletin siyasetine uygun düşmeyeceğine inandığından bu tarz bir yolu seçti. Dışarıdan gelenlerin bu ülkeye girmek istediklerinde izin verilmesine, gitmek istediklerinde de engellenmemesine, öte yandan kalmak isteyenlerin de devlet tarafından sağlanacak iyi yaşam koşullarıyla ve olanaklarıyla ağırlanmasına karar verdi. Bu konuda öyle öngörülü davranmıştı ki, bu yasanın yürürlüğe girdiği dönemden itibaren yüzyıllar geçtiği halde bir tek geminin bile geri döndüğünü görmedik. Sadece on üç kişi farklı zamanlarda bizim gemilerimizle geri dönmeyi seçti. Bu geri dönen birkaç kişinin bizim ülkemiz hakkında neler söylediğini bilmiyoruz. Ama ne söylemiş olurlarsa olsunlar, buranın bir düş ülkesi olduğundan farklı bir şey söyleyemeyeceklerini düşünmek o kadar zor değil. Öte yandan bizim dış ülkelere seyahatlerimize gelince, yasa koyucumuz bunu tümüyle yasaklamayı uygun gördü. Çin'de durum

böyle değildir. Çünkü Çinliler istediklerinde ya da gidebilecek durumda olduklarında denize açılabilirler. İşte bu, onların yabancıları ülkelerine sokmamak için çıkardıkları yasanın sadece yüreksizliklerinden ve korkaklıklarından kaynaklanan bir yasa olduğunu gösterir. Bizim yasamızın ise tek bir sınırlayıcılığı vardır, buna da ancak hayran olunabilir; çünkü bu yasa yabancılarla ilişkiden doğabilecek yararı korurken zararı önler. Bunu size daha iyi anlatayım. Bu noktada konuştuğumuz konudan birazcık ayrılıyormuşum gibi görünse de, esas itibariyle ne kadar alakalı olduğunu hemen anlayacaksınız.

16. "Şunu çok iyi görmelisiniz, sevgili dostlarım, o kralımızın yaptığı işler arasında bir tanesi vardır ki, hepsinden üstündür o da bizim *Salomon Evi* dediğimiz bir tarikatın ya da cemiyetin kuruluşu ve yapılanmasıdır. Bildiğimiz kadarıyla bu kuruluş bütün dünyadaki en soylu kuruluştur ve bu krallığın yol gösterici ışığıdır. Bu *Ev*, Tanrı'nın eserini ve yarattıklarını incelemek ve üzerinde düşünmek üzere kurulmuştur. Kimileri bu *Ev*'in adının, kurucusunun adının biraz bozulmuş şekli olduğunu ve *Solamona Evi* olması gerektiğini söyler. Ama ilk kayıtlarımıza adı böyle geçmiştir, şimdi günlük konuşmamızda kullanılan şekilde. Bu yüzden bu adın sizin çok iyi bildiğiniz ve bizim de hiç yabancısı olmadığımız İbranilerin kralının adından kay-

naklandığını düşünüyorum. Çünkü bizde onun yapıtlarından bazı bölümler var, bunlara siz de sahip olmayı öyle çok istiyorsunuz ki.[1] Örneğin *Lübnan Dağındaki sedir ağacından duvarda biten zufa otuna*[2] *kadar bütün bitkiler ve insanı canlandıran ve harekete geçiren bütün şeyler hakkında* başlığı altında yazmış olduğu bir doğa tarihi. İşte zamanında bizim kralımız, kendisinden çok önceleri yaşamış o İbrani kralıyla birçok konuda aynı düşünceyi paylaştığını gördüğünden, gönlümden geçen odur ki, kurduğu vakfı bu adla onurlandırmıştır. Benim özellikle böyle düşünmeme yol açan neden, eski tarih kitaplarında bu topluluğun adının kimi zaman *Salomon Evi*, kimi zaman *Altı Günlük İşler Okulu* olarak geçmesi. Buradan hareketle bizim o muhteşem kralımızın Tanrı'nın dünyayı ve içindeki her şeyi altı gün içinde yarattığını İbranilerden öğrenmiş olduğuna kanaat getirdim; bu yüzden gerçek doğanın ve bütün nesnelerin öz yapısının keşfi ve araştırılması için bu *Ev*'i kurarken ona ikinci bir ad verdiğine ve *Altı Günlük İşler Okulu* dediğine inanıyorum. Böylece bütün yarattıklarından dolayı Tanrı'nın sanatçılığı büyük övgülerle yüceltilecek, öte yandan insanların da bu yaratılanlardan en iyi şekilde yararlanmaları sağlanacaktı.

[1] Kaybettiğiniz için.

[2] *Hyssopum*: Ayinlerde arınmak amacıyla kullanılan ince dallı bir bitki.

17. "Şimdi asıl konumuza gelelim. Kralımız, tebasına kendi hükümranlığı dışında kalan yerlere her türlü deniz yolculuğunu yasaklamakla birlikte şu kuralı da koydu: Her on iki yılda bir bu krallıktan iki gemi dünyanın farklı bölgelerine gönderilecek ve bu gemilerde *Salomon Evi* tarikatına mensup üç kişi seyahat edecektir. Bu kişilerin görevi, gönderildikleri yerlerin tarihi ve coğrafi konumları, özellikle bilimleri ve sanatları hakkında, ayrıca bütün dünyada üretilen ve keşfedilen şeyler hakkında bize bilgiler aktarmak; dönüşlerinde de kitap, alet edevat gibi dünyada ne var ne yoksa hepsinin bir örneğini bize getirmekti. Gemiler *Biraderler*'i[1] karaya çıkardıktan sonra geri dönecekler, o arada *Biraderler* yeni bir heyet gelinceye kadar gittikleri yabancı ülkede kalacaklardı. Gemilerde bol miktarda erzak ve *Biraderler*'in her türlü eşyayı satın alabilecekleri ve gerek görüldüğünde oradaki insanlara armağan olarak sunabilecekleri yüklü miktarda para ve mücevher dışında başka herhangi bir ticari mal bulundurulmayacaktı. Şimdi bu sıradan denizcilerin gittikleri ülkelerde tanınmamak için ne gibi önlemler alındığını sizlere anlatacak değilim ya da kendilerini başka ulusların adıyla tanıtıp nasıl karaya çıktıklarını, gemilerimizin hangi bölgelere gönderildiğini, yeni görevler için hangi bölgelerin seçildiğini ya da işin uygulama kısmıyla

[1] *Salomon Evi*'nin üyeleri; tarikat kardeşleri.

ilgili ortaya çıkan başka durumları size aktarma yetkisine sahip değilim, zaten kuşkusuz bunun sizin bana sorduğunuz soruyla da pek alakası yok. Ama gördüğünüz gibi biz hiç ticaret yapmadık, ne altın, ne gümüş, ne mücevher, ne ipek, ne baharat ne de başka herhangi bir mal alıp sattık; sadece Tanrı'nın ilk yaratımını, ışığı aradık, yani yeryüzünün her yerinde filizlenen ve fışkıran ışığı."

18. Bunları söyledikten sonra sustu, biz de bir süre öylece sessiz kaldık. Konuşmasındaki tuhaf, ama ikna edici olayları işitince şaşkına dönmüştük. Bizim ağır düşüncelere daldığımızı ve bu düşüncelerimizi söylemek istediğimiz halde söyleyemediğimizi anlayınca, yolculuğumuz ve gelecekte yapacaklarımızla ilgili sorular sorarak nazik bir biçimde bizi rahatlatmaya çalıştı; en sonunda da devletten daha fazla kalış süresi talep ediyorsak, bunu düşünüp kendi aramızda bir karara bağlamamızın iyi olacağını söyledi. Bu konuda endişelenmememizi buyurdu; çünkü talep ettiğimiz sürenin bize verileceğinden, kendisinin bu süreyi bizzat sağlayabileceğinden kuşku duymuyordu. Bu sözleri üzerine hepimiz ayağa kalktık ve saygıyla şalının ucunu öpmeye çalıştık; ama o buna izin vermedi ve yanımızdan ayrıldı. Ardından bizimkiler arasında bir arbede yaşandı, çünkü burada kalmak isteyen yabancılara devletin cömertçe sunduğu yaşam koşullarını işitmişlerdi. Artık onları gemimize göz kulak olmaları konusunda ikna

etmemiz zor görünüyordu; hemen müdüre çıkıp yana yakıla bu koşullardan yararlanmak istediklerini dile getirmeye çalışıyorlardı, onları bundan alıkoyamıyorduk. Doğrusu epey bir zorluk yaşadık, ama sonunda onları sakinleştirmeyi başardık ve kendi aramızda konuşup ne yapacağımıza ortaklaşa bir karar verebildik.

19. Artık özgür insanlar sayılırdık, çünkü hayati tehlikemizin bütünüyle ortadan kalktığını artık anlamıştık. Tatlı bir hayat sürmeye başladık; kentin ve bizim için belirlenen sınırın dışına çıkmadan gezip tozuyorduk; burada görülebilecek ve keyif alınabilecek ne varsa gidip bakıyor, inceliyorduk. Bu arada kentin nispeten üst sınıftan aileleriyle tanışıp kaynaştık; öyle insaniyetli davrandılar ki bize, öyle hoş, öyle özgürce bir tavır sergilediler ki, sanki yabancı değilmişiz gibi öylesine sıcacık bağırlarına bastılar, öyle şefkat gösterdiler ki, neredeyse memleketlerimizde bıraktığımız sevdiklerimizi unutacaktık. Her gün görülmeye ve incelenmeye değer birçok şeyle karşılaşıyorduk. Gerçekten insanın gözlerini büyüleyip kamaştıran bir ayna varsa şu dünyada, o işte bu ülke olmalı.

20. Bir gün iki arkadaşımız bir aile şenliğine (onlar böyle diyorlar) davet edildiler. Bu tür şenlik kutlamalarının onlar için çok kutsal ve saygıdeğer bir gelenek olduğunu düşünüyoruz, çünkü

doğa yasasından kaynaklandığına inanıyorlardı.[1] Bu bize o halkın şüphe götürmez biçimde salt iyilikten meydana geldiğini göstermişti. Söz konusu şenlik şu şekilde kutlanır: Krallığın yasaları uyarınca, kendi soyundan otuz evladını görecek kadar yaşamış ve bu evlatlarının her biri üç yaşından büyük olan her yurttaşa aile şenliği kutlama hakkı tanınır ve masrafları da devletçe karşılanır. Tirsanus adını verdikleri aile babası, şenlikten iki gün önce kendisinin seçtiği üç arkadaşını yanına çağırır ve şenliğin yapıldığı kentin ya da kasabanın başkanı da ona eşlik eder. Ardından Tirsanus ailenin kadını erkeği herkesi yanına çağırır. İki gün boyunca arkadaşlarıyla ve devlet başkanıyla birlikte toplanıp ailenin gelir kaynaklarını görüşür. Aile arasında bir anlaşmazlık ya da mahkemelik bir durum varsa bu toplantıda çözülür ve tatlıya bağlanır. Aileden birileri dara düşmüşse ya da bir şekilde sıkıntı çekiyorsa onlara bu toplantıda yardım edilir ve zorunlu ihtiyaçlarını karşılayacak para verilir. Aileden birileri kötü alışkanlıklar edinmişse, atıl ve sapkın bir yaşam sürüyorsa, bu toplantıda azarlanır ve kınanır. İçlerinde evlenecek ve yaşam koşullarını çok daha uygun hale getirecek olana öğütlerde bulunulur ya da benzer şekilde türlü türlü yol gösterilir, akıl veri-

[1] Bensalem halkı aile kurmaya ve sonsuzca yaşatmaya büyük önem veriyordu. Aile onlar için doğal bir olguydu. Söz konusu gelenek aile üyelerinin birbirlerine sıkıca kenetlenmesini sağlıyordu.

lir. Kentin yöneticisi Tirsanus'un yanında oturur ve olur da onun aldığı kararlara ve buyruklarına aileden birileri itaat etmezse, kendi yetkesini devreye sokarak alınan kararları savunup uygulamaya koyar. Ama doğanın düzenine öylesine itaat gösterirler ki, böyle bir şeye çok az gerek duyulur. Öte yandan bu toplantıda Tirsanus, oğulları arasından kendi evinde onunla ömür boyu yaşayacak olanı seçer. Bu kişiye *asma oğlu* denir. (Bu adın anlamını daha sonra açıklayacağım.) Şenlik günü, dinsel ayinin gerçekleşmesinden sonra, Tirsanus *şenlik töreninin* yapılacağı geniş bir avluya gelir. Avlunun üst kısmında yüksek bir taraça vardır. Oradaki duvarın önüne, orta yere önceden bir masa ve sandalye konmuştur ve masanın üstüne bir örtü örtülmüştür. Sandalyenin üstüne de bir daire ya da oval biçiminde, sarmaşıktan bir tente gerilmiştir; bu sarmaşık bizim bildiğimizden daha beyazdır, kavak ağacının (bizim gümüş rengi dediğimiz) yaprağına benzer, ama bütün bir kış yeşil kaldığı için daha ışıltılıdır. Tente, sarmaşıkların arasından dolanan ve onları birbirine bağlayan sırma tellerle ve türlü renkte ipek ipliklerle ince ince işlenmiştir; çoğunlukla ailedeki kızlardan birisi işler bunu. Tepesi ipek ve sırmadan incecik bir tülle örtülüdür. Yine de tentenin asıl kumaşı hakiki sarmaşıktır; tören sona erdikten sonra aile dostları büyük bir heyecanla bir yaprak ya da dal koparır. Tirsanus bütün çocuklarıyla birlikte, er-

kekler önde, kadınlar arkada olmak üzere avluya girer. Ailede bütün bu çocukları doğuran bir anne varsa sandalyenin sağ tarafına gizli bir kapısı ve pencereleri olan bir kafes konur, bu kafesin üstü tamamen örtülüdür; anne burada kimseye görünmeden oturur. Tirsanus içeri girdikten sonra sandalyeye oturur, bütün ailesi duvarın önünde yerini alır; arkasına ve yüksekteki taraçanın üstündeki duvarın yanına, cinsiyet gözetmeksizin yaş sırasına göre dizilip ayakta durur. Tirsanus yerine oturduğunda (bu arada avlu insan kaynamaktadır, ama kargaşasız ve gürültüsüzce) bir sessizlik olur, o sırada avlunun içerisinden *Taratannus* (onların dilinde habercinin karşılığıdır bu) gelir, sağında solunda iki delikanlı vardır. Birinin elinde sarı renkte parlak bir parşömen tomarı vardır, diğerininkinde altından, dallı ya da uzun saplı bir üzüm salkımı. Haberci ve bu iki delikanlı deniz yeşili atlastan birer kaftan giymiştir; habercinin kaftanı yere sürünecek kadar uzundur, üstüne altın yaldızlar işlenmiştir. Hafifçe eğilir ve üç kez selam vere vere taraçaya yaklaşır, oraya gelince önce eline tomarı alır. Bu tomar kralın beratıdır, devlet hazinesinden ailenin babasına armağan olarak bağışlanan gelirleri, kendisine sağlanan birçok ayrıcalığı, muafiyetleri ve şeref rütbelerini içerir ve her zaman *Çok sevgili Dostumuza ve Alacaklımıza* şeklinde bir hitapla başlar, bu hitap sadece bu tür bir durumda kullanılır. Çünkü de-

diklerine göre, kral tebasının üreyip çoğalması dışında kendisini hiçbir şeye borçlu hissetmezmiş. Bu berata basılan mühürde kralın altın kabartına bir tasviri vardır. Bu tür beratlar resmi olarak ve sanki yasal bir ayrıcalık hakkıymış gibi çıkarılsa da, ailenin nüfusuna ve saygınlığına göre farklılıklar gösterir. Haberci yüksek sesle beratı okur; berat okunurken Tirsanus önceden seçtiği iki oğlunun yardımıyla ayağa kalkar. Haberci taraçaya çıkar ve beratı Tirsanus'un eline teslim eder. Daha sonra orada hazır bulunanlar kendi dillerinde şöyle bağırır: *Ne mutlu Bensalem halkına!* Ardından haberci diğer delikanlının tuttuğu üzüm salkımını eline alır; (dediğimiz gibi hem sapı hem de üzümün kendisi altındandır) bu üzümler ince ince sırlanmıştır; ve ailedeki erkeklerin sayısı kadınlardan fazlaysa, üzümün tepesine küçük bir güneş kursu konup mora boyanır; eğer kadınlar fazlaysa, üzümler yeşildir, tepesine de hilal şeklinde bir ay konur. Üzümlerin sayısı ailedeki çocukların sayısı kadardır. Haberci bu altın salkımını da Tirsanus'a sunar, o da bu salkımı evinde kendisiyle birlikte oturmak üzere önceden seçmiş olduğu oğluna verir. Bundan böyle oğul, babası ne zaman toplum içine çıksa bu salkımı onur işareti olarak onun önünden taşıyacaktır; işte bu yüzden (kendi aralarında dedikleri gibi) *asma oğlu* olarak adlandırılır. Bu tören sona erince Tirsanus çekilir, bir süre sonra yeniden gelir ve yemeğe katı-

lır. Yine tentenin altında tek başına oturur, ama hangi mevkiden, hangi rütbeden olursa olsun, *Salomon Evi* mensubu olmadıkça, çocuklarından biri bile yanında oturamaz. Masasının servisiyle sadece ailenin erkekleri ilgilenir, kendilerinden bir şey istendiğinde el pençe divan durup hizmet ederler; kadınlarsa duvara dayanarak etrafında sıralanırlar. Taraçanın altındaki avluda davetlilerin oturacağı masalar vardır, bu masalara çok şık ve mükemmel bir düzen içinde yemek servisi yapılır. Yemeğin sonuna doğru (onların en büyük törenlerinde bile bu yemek bir buçuk saati aşmaz) ilahi okunur; bestecisinin yeteneğine göre değişir bu ilahi (çünkü mükemmel şairleri vardır); ama içeriği hep Âdem'i, Nuh'u ve İbrahim'i övücü niteliktedir: Bunların ilk ikisi bütün insan soyunun babası, diğeri inanlıların babasıdır. İlahi her zaman Kurtarıcımızın doğumuna şükranlar sunarak biter ki, onun doğumuyla yeryüzündeki bütün doğumlar kutsanmıştır. Yemek bitince Tirsanus yeniden çekilir, tek başına gizli dualar edeceği bir iç odaya götürülür; ardından üçüncü kez gelir, önceden olduğu gibi etrafına toplanan bütün çocuklarına dualar eder. Sonra onları teker teker yaş sıralarını pek bozmadan çağırır. Çağrılan kişi, masa daha önce kaldırıldığından, sandalyenin önüne diz çöker; babası elini onun başına koyar ve şu sözlerle kutsar: "Bensalem oğlu (ya da Bensalem kızı), babanız konuşuyor, sayesinde ya-

şam soluğunu içinize çektiğiniz babanız size sesleniyor; sonsuz Babamızın, o barışın İlk İlkesinin, kutsal Kumrunun iyilikleri sizin başınıza yağsın, kutsal yolculuk[1] günlerinizi artırsın ve uğurlu kılsın!" Hepsine teker teker böyle dua eder. Bütün evlatlarına tek tek dua etmesinin ardından, erkek evlatları arasında onur ve rütbe açısından üstün olanlar varsa (bunların sayısının ikiyi geçmemesi gerekir), bunları çağırır. Oğulları ayakta dururken elini onların omzuna uzatır ve şöyle der: "Evladım, iyi ki doğdun, Tanrı'ya şükret ve ömrünün sonuna kadar böyle yaşa!" Sonra bunlardan birine buğday başağı biçiminde bir tasma uzatır; bundan böyle onlar bu tasmayı her zaman sarıklarının ya da başlıklarının[2] önüne takarlar. Bu tören son bulunca günün kalanını müziklerle, danslarla, kendilerine özgü eğlencelerle geçirirler. İşte size bir aile töreni kutlaması.

21. Bu törenden altı gün sonra, o kentten Joabin adında bir tüccarla tanışıp sıkı fıkı dost oldum. Kendisi Yahudiydi ve sünnet olmuştu. Aralarında hâlâ Yahudi soyundan gelen bir aile vardı ve bu ailenin kendi dinini yaşamasına izin vermişlerdi. Buradaki Yahudilerin dünyanın diğer bölgelerinde yaşayan Yahudilerden farklı âdetleri vardı, bu yüzden bu lütuf onlara daha kolay

[1] Hac.

[2] *Galerus*, Roma'da rahiplerin, özellikle *flamen dialis*in taktığı bir başlıktır.

bahşedilmişti. Diğer Yahudiler İsa'nın adından nefret ederken ve aralarında yaşadıkları halka karşı gizli ve içten içe bir kin beslerken, buradaki Yahudiler Kurtarıcımıza yüce vasıflar yüklemekte ve Bensalem halkına karşı sonsuz bir sevgi beslemektedir. Gerçekten bu az önce sözünü ettiğim adam da İsa'nın bakireden doğduğunu ve insandan üstün bir varlık olduğunu hep kabul etmiştir; her zaman Tanrı'nın onu tahtını koruyan meleklere hükümran kıldığını da söyler durur. Aynı zamanda İsa'ya bazen *Samanyolu*[1] der, bazen *Mesih'in Elia'sı*[2] ya da bunun gibi pek çok yüce adla anar. Gerçi bütün bu adlar İsa'nın tanrısal haşmetinin yanında çok düşük seviyede kalmaktadır, ama yine de diğer Yahudilerin kullandığı adlardan çok farklıdır. Ayrıca bu dostum Bensalem ülkesini öve öve bitiremiyordu; hatta orada yaşayan Yahudilerin geleneğine göre, Bensalem halkının İbrahim'in Nachora adındaki başka bir oğlundan doğduğuna, dolayısıyla İbrahim'in soyundan geldiğine; aynı zamanda Musa'nın gizli bir kabalayla[3] bugün Bensalem halkı arasında geçerli olan yasaları çıkardığına, Mesih gelip de Kudüs'teki tahtına oturunca Bensalem kralının onun ayaklarının dibine oturacağına, oysa diğer

[1] *Via Lactea.*

[2] *Elia Messia.*

[3] Yahudilerde, yazılı olarak konulmuş olan Tanrı yasalarının yanında, dilden dile dolaşan din buyruklarının, İbrani felsefesinin ve efsane yazılarının bütünü.

kralların onun çok uzağında duracağına inanmak gerektiğini söylüyordu. Şimdi bu Yahudi hülyalarını bir tarafa koyarsak, bu adam son derece akıllı ve bilgili birisiydi, derin bir sağduyusu vardı ve Bensalem halkının yasalarını ve geleneklerini mükemmel derecede iyi biliyordu.

22. Bir gün kendisiyle havadan sudan konuşuyorduk, bir ara ona arkadaşlarımızdan bazılarının anlattığı, aile töreni olarak adlandırılan ve bir şenlik olarak kutlanan gelenekten çok etkilendiğimi, çünkü şimdiye değin bunun kadar doğayla uyuşan bir başka tören duymadığımı söyledim. Ayrıca ailelerin çoğalması çiftlerin evlenmesiyle gerçekleştiğine göre, kendisinden bazı şeyleri öğrenmek istediğimi belirttim; örneğin evlilikle ilgili yasaları ve gelenekleri nasıl; evliliklerini bozmadan sürdürebiliyorlar mı, aralarında çokeşliliğe izin veriliyor mu, falan. Çünkü halkının nüfusunun artmasını bu kadar destekleyen bir devletin çokeşliliğe de hoşgörüyle yaklaşması gerekir. Bu sorularımı şöyle yanıtladı: "Mükemmel derecede yapılanmış bu aile töreni geleneğini övmekte çok haklısın. Sizin de bizzat yaşayarak öğrendiğiniz gibi, o şenliğin nimetinden pay alan aileler, sonraki yaşamlarını her zaman olağanüstü bir zenginlik içinde geçirir. Şimdi kulağını bana ver, sana bildiklerimi anlatacağım. Bu yeryüzünde, güneşin altında bu Bensalem halkı kadar namuslu, bunlar kadar her

tür lekeden, kirden arınmış başka bir ulus olmadığını anlayacaksın. Dünyanın bakiresi diyebilirim bu ulus için. Avrupa'da yayımlanmış kitaplarınızdan birinde okumuştum, aranızda bir keşiş zina cinini görmek istemiş, gözlerinin önünde küçük, çirkin ve aşağılık bir Aethiopialı belirmiş; eğer Bensalem'in namusunun cinini görmek isteseydi, hiç şüphe yok ki önüne güzel, onurlu bir melek çıkardı. Çünkü bu ulusun namus timsali ruhları dışında ölümlüler arasında güzel ve saygıya layık başka bir şey yoktur. Bu yüzden bilmeni isterim ki, onlarda ne genelev vardır, ne fahişe, ne metres ne de bu tür bir şey. Hatta Avrupa'da böyle şeylere izin verdiğiniz için size hayret ederler, kınamadan da edemezler. Sizlerin evliliği resmiyetin dışına çıkarıp bozduğunuzu söylerler, oysa evlilik kurumu gayrimeşru şehvetin ilacıdır; doğal şehvet ise insanı evliliğe dürtükleyen bir işarettir. Gerçekten insanların eline kendi sapkın tutkularına iyi gelecek başka bir ilaç geçse, evlilik hemen ortadan kalkar. Bu yüzden sizlerde birçok erkeğin evlenmediği görülüyor, evliliğin o şerefli bağıyla bağlanmaktansa iffetsiz ve şehvet dolu bekârlığı seçiyorlar. Evlenenlerin de çoğu geç evleniyor, yani delikanlılığının bütün ateşi ve kudreti geçip gittikten sonra. Evliliğe imza atılsa bile o evlilik onlar için ticari anlaşmadan öte bir değer taşıyor mu acaba? Bu tür bir evlilikte istenen tek şey akrabalıktır, çeyizdir, şöhrettir;

çocuk sahibi olmak için (sanki çok önemsiz bir şeymiş gibi) en ufak bir istek duymuyorlar; öte yandan evlilik birliğinde ilkece var olan erkek ve kadın arasındaki o yüce sadakat akla bile gelmiyor. Ömürlerinin ve güçlerinin büyük bölümünü böyle ucuzca harcayan insanlar için çocuğun da (ki, bizim diğer yarınızdır) bir değeri yok. Bu yüzden evlilik bağıyla bağlanınca, bu sapkınlıklar sırf zorunluluk nedeniyle affedildiğinde, durum beklendiği gibi düzelecek mi? Hayır, evlendikten sonra da bu ateşli arzular evliliğe yakışmayacak ve onu rezil edecek şekilde kalacak. Çünkü evli erkekler de sık sık geneleve gidiyor, fahişelerle gönül eğlendiriyor, ama yaşamlarını bekâr olarak sürdürenlerden daha fazla ceza almıyor. Yeni aşklara yelken açma, fahişelerin koynunda zevküsefa (günah sanata dönüşünce) evliliği yavanlaştırır, bir yük ya da külfete dönüştürür. Buranın halkı sizin evlenmemeyi savunduğunuzu işitiyor; sözde daha büyük kötülükleri, örneğin zinayı, kızların bekâretini bozmayı, doğal olmayan cinsel ilişkileri ve benzerlerini engellemek için bu duruma hoşgörü gösteriyormuşsunuz; ama onlar bunun akla havsalaya sığmayacak bir hoşgörü olduğunu düşünüyor ve buna *Lothus'un sunuları* diyorlar;[1] hani misafirlerini tecavüzden ko-

[1] İncil'de Lothus'un (Lut kavminin peygamberi; İbrahim'in peygamberliğini ilk kabul eden kişi; Tekvin, 11-14, 19) sunusu bir erdem timsali olarak sunulur ve Tanrı tarafından ödüllendirilir: Lothus'un Sodom'daki evine iki melek

ruyacağım diye kızlarını sunan Lothus'un. Hatta daha ileri gidip diyorlar ki, evlenmemek insana pek fazla şey kazandırmaz, çünkü ahlaksızlıklar ve sapkın arzular olduğu gibi kalır ve giderek çoğalır. Yasa tanımaz şehvet fırına benzer, alevini hepten bastırırsan söner, ama biraz üflersen har har yanmaya başlar. Erkekler arasındaki eşcinselliğe gelince, böyle bir şey caiz görülmediğinden, bu halkın eşcinsellikle ilgisi ilişiği bile yoktur, ama dostluk dedin mi bütün yeryüzünü dolaşsan onların arasındaki kadar güvenilir ve saf bir dostluğa rastlayamazsın. Daha önce ifade ettiğim gibi, genel olarak diyebilirim ki, başka hiçbir yerde bu ülkedeki insanlar kadar namuslu insanlar olduğunu okumadım. Kendi aralarında hep şu sözü tekrarlarlar: Dürüst olmayan insan kendisine saygısını kaybeder; ve derler ki, Tanrı'dan ve dinden imandan sonra bütün kötülüklerin en güçlü dizginleyicisi, insanın kendisine duyduğu saygıdır."

23. Bunları söyledikten sonra, çok seçkin bir şahsiyet olan o Yahudi biraz duraladı. Bunun üzerine ben, kendim konuşmaktansa onu dinlemeye can atmama rağmen, o biraz soluklanırken benim de büsbütün susmamın uygun olmayacağını dü-

misafir olur. Geceleyin kentin bütün erkekleri evi sarar ve misafirleriyle yatmak istediklerini söylerler. Lothus'un bütün itirazlarına rağmen ısrarla isteklerini yinelerler. Lothus misafirlerini kurtarmak adına bakire iki kızını onlara teklif eder. Metinde Bensalem halkı Lothus'un bu davranışını yermektedir.

şünüp ona sadece Sareptalı dul kadının Elias'a[1] söylediği sözleri yineledim ve bize günahlarımızı anımsattığını söyledim ve "Samimiyetle itiraf etmem gerekirse," dedim, "Bensalem'in adaleti Avrupalılardan kat kat üstündür." Bu sözlerimi başını eğerek onayladı ve konuşmasına devam etti:

24. "Bensalem halkının evlilikle ilgili yasaları da çok doğru ve çok saygındır. Çokeşliliğe hoşgörü göstermez. Çiftlerin ilk görüşmelerinin üzerinden bir ay geçmeden ne evlenmelerine izin verir ne de ileride evlenmek üzere nişanlanmalarına. Ana babanın onayı alınmadan yapılan evliliği geçersiz saymaz, ama bunun bedelini mirasçılarına ödetir; çünkü bu tür evliliklerden doğan çocuklar mirasın ancak üçte ikisini alabilirler. Sizlerden birinin hayali bir devlet hakkında kaleme aldığı bir kitapta okumuştum, orada eşlerin evlenmeden önce birbirlerini çıplak görmelerine izin veriliyordu. Bensalem halkı böyle bir şeyi onaylamaz. Çünkü bu halkın düşüncesine göre, birbirini bu kadar yakından tanıdıktan sonra geri çevirmek aşağılayıcı bir hareket olur. Ama erkek

[1] İsraillerin peygamberi (İÖ 9. yüzyıl). Bkz. Sefer Melachim, 17.1: Elias (İlyas) Peygamber Sarepta'da dul bir kadına misafir olur ve Tanrı'nın inayetiyle sofraları yiyecekten yoksun kalmadan yaşayıp giderler. Bir gün kadının oğlu hastalanır. Kadın Elias'a, "Günahlarımı Tanrı'ya anımsatıp oğlumun ölümüne neden olmak için mi buraya geldin?" diye sorar. Bacon burada Sareptalı dulun bu sözünü anımsatıyor.

ya da kadında olabilecek pek çok gizli kusurdan dolayı evlilik sonrasında mutsuzluk yaşanmaması için daha uygar bir yol bulmuşlardır; her kasabanın yakınında Âdem ve Havva havuzları olarak adlandırılan iki havuz bulunur. Buralarda erkeğin arkadaşlarından birinin ve kadının arkadaşlarından birinin evlenecek çiftleri ayrı ayrı yıkanırken görmelerine izin verilir."

25. Biz bu şekilde sohbet ederken biri geldi, haberciye benziyordu, işli ve altın yaldızlarla süslü başlıklı bir pelerin giymişti, Yahudiye bir şeyler söyledi. Bunun üzerine Yahudi bana döndü ve şöyle dedi: "N'olur, kusura bakma, acele gitmem gerek." Ama ertesi sabah yeniden geldi, çok neşeli görünüyordu, şöyle dedi: "Dün kentin valisine bir haber gelmiş, *Salomon Evi*'nin Rahiplerinden biri yedi gün içinde buraya gelecekmiş. Onlardan birini bile görmeyeli tam on iki yıl olmuş. Ziyaretinin nedeni ise gizli tutuluyor. Müsterih olun, onun törenle kente girişini izleyebilmeniz için sana ve arkadaşlarına uygun bir yer ayarlayacağım." Kendisine teşekkürlerimi sundum ve gelecek kişinin ziyaretiyle ilgili habere çok sevindiğimi belirttim.

26. Rahip söylenen gün kente girdi. Orta boylu ve orta yaşlarda bir adamdı, yakışıklıydı, yüzünde adeta insanlara acıyan bir ifade vardı. Tiril tiril siyah kumaştan, geniş kollu ve başlıklı bir pelerin giymişti. İç giysisi ketendendi, çok şık ve

bembeyazdı, aynı şekilde beyaz ketenden kuşağıyla ayaklarına kadar iniyordu. Boynunda saf ketenden bir de şalı vardı. İnce işlemelerle ve değerli taşlarla süslü eldivenler giymiş, ayağına kadifeden şeftali tonlarında ayakkabılar geçirmişti. Boynu omuzlarına kadar çıplaktı. Başlığı bir miğferi andırıyordu ya da İspanyolların matador şapkası olarak adlandırdığı bir çeşit şapkayı. Başlığın altından saçları bukleler halinde dökülüyordu, çok hoş şekilde taranmıştı. Rengi kahveye çalıyordu, hemen hemen aynı tonlardaki sakalı da çember şeklinde kesilmişti. Tekerleksiz, tahtırevanı andıran gösterişli bir arabada geliyordu; mavi kadifeden, yaldız işlemeli muhteşem koşum takımları olan iki atla çekilen arabanın her iki yanında, uçta, iki uşak duruyordu, arabayla aynı şekilde süslenmiş iki de yaya eşlikçi. Sedir ağacından yapılmıştı araba, altın yaldızlarla sırlanmış, kristallerle süslenmişti; yalnızca ön kısmında altın kenarlıklarıyla ayrılmış safir levhalar, arka kısmında da Peru zümrütleri renginde benzer levhalar vardı. Tepesinin tam ortasına bir güneş konmuştu, altın ışınlar saçıyordu; önündeyse kanatlarını yaymış küçük bir Melek duruyordu, o da altındandı. Araba mavi ipek üzerine sırma işlemeli bir kumaşla örtülmüştü. Önünde elli genç yürüyordu; bunlar dizlerine kadar uzanan beyaz ipekten bol tunikler, yine beyaz ipekten uzun çoraplar ve mavi kadifeden ayakkabılar

giymişler, aynı kumaştan başlıklar takmışlardı; bu başlıkların etrafı kurdele şeklinde türlü renkte zarif tüylerle çevrelenmişti. Arabanın hemen önünde başları açık, ayaklarına kadar inen beyaz ketenden kuşaklı giysiler içinde, mavi kadifeden ayakkabılarıyla iki adam yürüyordu; bunlardan biri bir haç, ötekisi piskopos asası[1] taşıyordu; bu simgelerin hiçbiri madeni değildi, haç balsam ağacından, piskopos asası ise sedir ağacındandı. Arabanın ne önünde ne de arkasında atlılar vardı; anlaşılan herhangi bir kargaşaya ya da gürültüye mahal verilmek istenmemişti. Arabanın ardından kentin bütün memurları ve dinsel derneklerin mensupları yürüyordu. Rahip tek başına mavi kadifeden tüylü bir minderin üstünde oturuyordu. Ayaklarının altına türlü renklerde ipek halı serilmişti; Pers halılarına benziyordu, ama çok daha zarifti. Arabayla giderken eldivensiz sağ elini havaya kaldırıp halkı selamlıyordu, ama sessizce. Caddeler öyle iyi düzenlenmişti ki, geniş ara yollara yayılıyor, hiçbir yerde önü kapanmıyordu; eminim hiçbir ordunun askeri o sırada, o caddelerde bu halkın durduğu gibi düzenli şekilde duramazdı. Pencereler de seyircilerle öyle hınca hınç dolu değildi, sanki oralara bile belirli bir düzende konuşlanmışlardı.

27. Geçit töreni sona erince Yahudi bana şöyle dedi: "Birkaç gün boyunca sizinle her zamanki

[1] *Pedum pastarole*: Hâkimiyet simgesidir.

gibi ve istediğim şekilde ilgilenemeyeceğim; çünkü bu yüce zatı ağırlamam için kent valiliği beni görevlendirdi." Üç gün geçtikten sonra Yahudi yine bana geldi ve dedi ki: "Buralara uğurunuzla gelmişsiniz. Çünkü *Salomon Evi*'nin rahibi sizin kentimizde bulunduğunuzdan haberdar oldu ve bütün ekibinizi huzuruna kabul edeceğini ve içinizden seçtiğiniz bir kişiyle baş başa görüşeceğini size bildirmem için beni görevlendirdi; bu görüşme için de ertesi günü uygun buldu. Hayır dualarını size sunmayı düşündüğünden öğleden önceki zamanını size ayırdı." Belirtilen gün ve saatte geldik. Yoldaşlarım söz konusu özel görüşmeyi benim yapmamı uygun bulmuştu. Rahip muhteşem bir salonda duruyordu, göz alıcı perdeler asılmış, halılarla kaplanmıştı bu salon ve tahtına kadar olan mesafe dümdüz, basamaksızdı. Son derece süslü ve yerden pek yüksek olmayan bir tahtta oturuyordu, başının üstünde sırmalarla ince ince işlenmiş mavi ipekten bir sayvan vardı. Rahiplik tahtının her iki yanında duran beyaz giysili köleler dışında odada hiç kimse yoktu. Bu kölelerin iç giysileri, caddede gördüğümüz kölelerin giysileriyle aynıydı. Ama cüppe yerine omuzlarına tutturulmuş ipeği andıran siyah bir kumaştan, başlıklı bir pelerin giymişlerdi. İçeri girdiğimizde, daha önceden öğrendiğimiz şekilde, nazik bir tavırla eğilip selam verdik. Tahtına yaklaştığımızda ayağa kalktı ve

sağ elindeki eldivenini çıkarıp kutsar gibi havaya kaldırdı. Biz tek tek eğilip boynundaki şalın ucunu öptük. Sonra bütün arkadaşlarım dışarı çıktı, ben tek başıma kaldım. Rahip yanındaki kölelere de odadan çıkmalarını işaret etti; yanına oturmamı istedi ve İspanyolca şöyle dedi:

28. "Tanrı seni korusun, oğlum! Şimdi sana sahip olduklarım arasında en değerli mücevheri[1] sunacağım; ağır bir sorumluluk üstlenip Tanrı'nın ve insanların sevgisi adına *Salomon Evi*'nin gerçek yapısını açıklayacağım. Oğlum, *Salomon Evi*'nin gerçek yapısı hakkında ayrıntılı şekilde bilgi edinmen için konuşmamda belirli bir sıra izleyeceğim. İlkin kuruluşumuzun amacını açıklayacağım, ikinci olarak yaptığımız işlerde kullandığımız donanımımızı, araç ve gereçlerimizi, üçüncü olarak da tahsis ettiğimiz mevkileri ve arkadaşlarımızın gerçekleştirmekle yükümlü olduğu görevleri, daha sonra da gözetmek durumunda olduğumuz yönetmelikleri ve kuralları anlatacağım.

29. "Kuruluşumuzun amacı, doğadaki şeylerin nedenleri, gizli devinimleri ve derin anlamları hakkında bilgi sahibi olmak ve insanın hâkimiyet alanının sınırlarını genişleterek mümkün olan her şeyin sırrına erişmektir.[2]

[1] Yani mücevher ayarında bir bilgi.

[2] *Salomon Evi*'nin doğa felsefesi üzerine araştırmalar yapmak amacıyla kurulduğu burada açıkça görülmektedir.

30. "Donanımımız ve araç gereçlerimiz şunlardır: Bizim farklı büyüklüklerde, geniş ve derin mağaralarımız var. Bunların en derini yerin altı yüz kulaç dibindedir. Bazıları koskoca dağların altına kazılmıştır, öyle ki dağın yüksekliğiyle mağaranın derinliğini birlikte hesaplayacak olursan, bunların bazılarının derinliği üç mili bulur. Çünkü biz düzlükten başlayarak bir dağın yüksekliğiyle bir mağaranın derinliğinin aynı olduğunu, her ikisinin de güneşten, gökyüzünün ışınlarından ve açık havadan eşit uzaklıkta olduğunu keşfettik. Bu mağaralara aşağı bölge diyoruz ve bunları her tür cismi yoğunlaştırmak, katılaştırmak, dondurmak ve saklayıp korumak amacıyla kullanıyoruz. Ayrıca doğal madenlerin benzerlerini üretmek için de bunlardan yararlanıyoruz; buralarda önceden hazırladığımız ve yıllarca gömülü bıraktığımız maddelerden ve ufak taşlardan yeni yapay metaller üretiyoruz. Kimi zaman da (bu belki tuhaf gelebilir) bu mağaraları bazı hastalıkların tedavisinde kullanıyoruz; inzivaya çekilip buralarda yaşamayı seçen bazı kişilerin yaşamlarını uzatmak için onların bütün temel gereksinimlerini karşılayacak şekilde yapılanan bu mağaralardan yararlanıyoruz; gerçekten de bu kişiler çok uzun yaşıyorlar, biz de kendilerinden birçok şey öğreniyoruz.

31. "Ayrıca birtakım doğal cisimlerden ve maddelerden oluşan gömütlerimiz de var, bir çu-

kurun içinde değil de, toprağın hemen yüzeyinde; buralara farklı farklı balçıklar gömüyoruz, tıpkı Çinlilerin çömlek hamurlarını gömmesi gibi.[1] Ama bizim gömütlerimiz çok daha çeşitlidir, bazıları Çinlilerin çömlek hamurlarına kıyasla daha incedir. Ayrıca çeşit çeşit gübrelerimiz ve atıklarımız var, aynı şekilde toprağı besleyip verimli kılmak için farklı türde dolgular ve ham madenler kullanıyoruz.

32. "Yüksek kulelerimiz var; bunların en yüksekleri dik olarak yarım mil uzunluktadır. Bazıları çok yüksek dağların üstüne kurulmuştur; dağın yüksekliğiyle kulenin yüksekliğini birlikte hesap edecek olursan, bazılarının yüksekliği en az üç mili bulur. Biz buralara, havayla temas eden bir evren olarak düşündüğümüzden, yüksek bölge diyoruz; en aşağıdaki ile en yukarıdaki bölgelerin arasındaki yeri orta bölge olarak hesap ederek tabii. Bu kuleleri farklı yüksekliklerine ve konumlarına göre güneşlendirme, soğutma ve saklama, ayrıca değişik hava durumlarını gözleme amacıyla kullanıyoruz; rüzgârlar, yağmur, kar, dolu ve bazı ateşten göktaşları gibi. Hatta kimi yerlerdeki kulelerin üstünde inzivaya çekilenlerin ikametgâhları bulunuyor; buraları zaman zaman ziyaret ediyoruz, üstüne üstlük onlara neleri gözlemlemeleri gerektiğini de öğretiyoruz.

[1] Çin porseleninin (arı kilden yapılma beyaz, sert ve yarı saydam çömlek hamuru) yerin altına gömmek suretiyle üretildiğine inanılır.

33. "Büyük göllerimiz var, hem tuzlu hem tatlı. Balıkları, kuşları ve aynı zamanda bataklıkta ve sulak yerlerde yaşayan her cins canlıyı çoğaltmada buralardan yararlanıyoruz. Ayrıca bazı doğal maddeleri gömmek için de buraları kullanıyoruz. Çünkü toprağa gömülmüş şeyler ya da toprağın altındaki havaya gömülmüş şeylerle suya gömülmüş şeyler arasındaki işleyişin farkını keşfetmiş bulunuyoruz. Havuzlarımız da var, bunların bazılarında tuzlu sudan tatlı su elde edilir, bazılarında da belirli bir yöntemle tatlı su tuzlu suya dönüştürülür. Bundan başka denizin ortasında kayalarımız ve kıyılarda güneş alan kimi yerlerimiz var; deniz havasına gerek duyulan işlerin yapılmasında buralardan yararlanırız. Burgaçlar oluşturarak akan nehirlerimiz ve çağlayanlarımız da var, farklı türde şiddetli devinimler yaratmada kullanılır buralar; aynı iş için, rüzgâr yaratmak, artırmak ve güçlendirmek için kullandığımız birçok makinemiz de var.

34. "Hatta birçok kuyumuz var; ayrıca doğal kaynak sularına ve kaplıcalara öykünerek göztaşı,[1] kükürt, çelik, pirinç, kurşun, güherçile[2] ve diğer mineraller ekleyerek yarattığımız yapay kaynaklarımız bile var. Bundan başka birçok maddenin

[1] Koyu mavi renkte zehirli bir tuz; bakır sülfat, bakır tuzu. Bazı göz, deri ve bitki hastalıklarında kullanılır.

[2] Tarımda gübre, hekimlikte ilaç olarak kullanılan, barut vb patlayıcı maddelerin yapımına yarayan, beyaz renkte ve ince billurlar halindeki bileşik bir madde, potasyum nitrat.

eritildiği kuyularımız ve küçük su haznelerimiz de mevcut; buralarda su (kuşkusuz akıcı olduğundan) maddenin özelliğini kaplar ve leğenlerdeki sudan daha çabuk ve daha kolay alır.[1] Bunların arasında cennetsuyu dediğimiz bir suyu üreten bazı kuyularımız var ki, bu suyu kendi tertiplerimizle hazırlıyoruz; sağlıklı uzun bir ömür sağlamak için birebir, çok etkili bir ilaçtır.

35. "Koskoca, geniş binalarımız var, buralarda doğa olaylarının benzerlerini ve temsillerini gerçekleştiriyoruz; kar, dolu, yağmur, sulardan değil de buğu zerrelerinden yapay yağmurlar, gök gürültüsü, yıldırım, şimşek temsilleri gibi, ayrıca kurbağalar, sinekler, çekirgeler ve diğer hayvanlar gibi böceklerin ve küçücük yaratıkların sıcak havadaki üreyişlerinin temsilleri gibi.

36. "Ayrıca bazı odalarımız var, bunlara sağlık odaları diyoruz; buralarda havayı çeşitli hastalıkların tedavisinde ve sağlığın korunmasında etkin olacağını ve bunlara iyi geleceğini düşündüğümüz şekilde istenen ayara gelinceye kadar doygunlaştırıyor, belirli bir kıvama getiriyoruz.

37. "Bunların yanında değişik hastalıkların tedavisinde yararlandığımız ve insan bedeninin kurumasını engelleyici ve dinçleştirici özelliklere sahip farklı karışımlar uyguladığımız güzel ve geniş hamamlarımız var; ayrıca güçlendirici, sinirleri, yaşamsal organları, bedenin sıvı ve diğer

[1] İçine karıştırılan maddeyi özümsüyor.

özlerini rahatlatıcı nitelikte başka hamamlarımız da var.

38. "Öte yandan meyveliklerimiz ve farklı türde geniş mi geniş bahçelerimiz var; buralarda yolları ağaçlandırmaktan ya da buna benzer alanları güzelleştirmekten çok yerin ve toprağın çeşitliliğine, bunların farklı türde ağaçların ve bitkilerin yetişmesine uygun olup olmadığına bakıyoruz. Bu bahçelerin bazılarına öyle ağaçlar ve meyveler dikilmiştir ki, bağların yanı sıra bunlardan da değişik türde içkiler üretiyoruz. Hatta bu bahçelerde hem yabanıl ağaçların hem de meyve ağaçlarının tomurcuklanmasının ya da aşılanmasının sonuçlarını değerlendiriyoruz; bunların türlü türlü etkisi oluyor. Biz bu meyveliklerde ve bahçelerde, yapay olarak ağaçların doğal mevsimlerinden daha önce ya da daha sonra meyve vermelerini sağlıyoruz. Aynı şekilde doğalarının alışık olduğundan daha az sürelerde filizlenmelerine, tomurcuklanmalarına ve meyve vermelerine neden oluyoruz. Hatta koskoca ağaçları ve bitkileri kendi doğal hallerinden daha da büyütebiliyoruz, meyvelerini de daha büyütüyor ve tatlandırıyoruz; ayrıca tat, koku, renk ve şekil açısından kendi türlerinden daha farklı hale getirip çoğunu ilaç yapımında kullanılabilecek kıvama getiriyoruz. Zemindeki toprağı birbirine karıştırarak tohumsuz olarak farklı türde bitkiler elde edip çoğaltıyoruz; ayrıca yaygın türlerin-

den farklı olarak hiç bilinmeyen, yepyeni bitkiler de yetiştiriyoruz ve bir tür bitkiyi başka tür bir bitkiye dönüştürebiliyoruz.

39. "Ayrıca her tür hayvan ve kuş için kapalı alanlarımız ve parklarımız var, biz bunları hiç bilinmeyen ve nadir bulunan hayvanlar oldukları için değil, incelemelerde bulunmak ve deneyler yapmak için kullanıyoruz; öyle ki bunlardan insan bedeninin yararına neler yapılabileceğine ilişkin veri topluyoruz. Bu hayvanlardan çok şaşırtıcı sonuçlar elde ediyoruz, örneğin yaşamsal saydığımız bazı organları ölmüş ya da çıkarılmış olsa da, bu hayvanların canlı kalmasını sağlayabiliyoruz; öldüğü sanılan bazılarını ise diriltebiliyoruz ve bunun gibi şeyler. Ayrıca bu hayvanlar üzerinde cerrahi ve tıbbi olarak bütün zehirleri, panzehirleri ve başka ilaçları deniyoruz ki, insan bedenini daha iyi koruyabilelim. Aynı zamanda bunları kendi doğalarından farklı olarak yapay biçimde daha büyük ve daha uzun hale getirebiliyoruz, keza cüceleştirip doğal olarak ulaşabilecekleri boy uzunluğuna erişmelerini önleyebiliyoruz;[1] bundan başka bazı vahşi hayvanları doğalarının elverdiğinden farklı olarak fazlasıyla doğurgan hale getiriyoruz ya da tam tersi onları kısırlaştırıp döl veremez hale getiriyoruz. Hatta renk, şekil ve hareketlilik açısından bu hayvanları değişik yöntemlerle farklılaştırabiliyoruz. Farklı türde hay-

[1] Diğer bir deyişle gelişimlerini durdurabiliyoruz.

vanları birbirine karıştırıp yepyeni döller verecek şekilde çiftleştirmeyi bile başardık ve sanılanın aksine bu melez hayvanların kısır olmamasını da sağladık. Dahası çürüme yöntemiyle sayısız türde yılan, solucan, sinek, balık üretiyoruz, bunların bazıları büyüyüp gelişerek kuşlar, vahşi hayvanlar ya da diğer balıklar gibi mükemmel türde hayvanlar haline geliyor, cinsiyetleri farklılaşıyor ve çiftleşip ürüyorlar. Biz bu işi gelişigüzel yapmıyoruz, hangi malzemeden hangi canlının üretilebileceğini çok iyi biliyoruz.

40. "Özel havuzlarımız da var, buralarda balıklar ve daha önceden söz ettiğimiz hayvanlar ve kuşlar üzerinde benzer deneyler yapıyoruz.

41. "Ayrıca solucanları ve sizin bilip tanıdığınız ve özellikle yararlı bulduğunuz bir tür kurt ve sineği üretecek özel yerlerimiz var. Sizler onları ipekböceği[1] ve arı olarak biliyorsunuz.

42. "Şarap, elma şarabı,[2] bira ve diğer içkileri üretmek için ne tür evlerimiz olduğunu anlatarak vaktini daha fazla almayacağım ya da her çeşit ekmeğin yapıldığı evlerimizi veya özel etkileri olan et suyu çorbaların, nadir ve hiç alışılmadık türdeki yemeklerin hazırlanıp pişirildiği mutfaklarımızı. Üzümlerden elde ettiğimiz şaraplarımız var; aynı şekilde başka meyvelerin suyun-

[1] İbrişim kurdu.

[2] Çok güçlü ve sarhoş edici bir içki olarak bilinen Semitik kaynaklı *sicera*, elmalardan elde edilen ve sirke yapımında kullanılan bir nevi tatlı elma suyudur.

dan elde ettiğimiz içkilerimiz, tahılları ve kökleri kaynatarak elde ettiğimiz içkilerimiz ve balla, şekerle, sebze suyuyla ve birçok kurutulmuş meyveyle (örneğin üzümlere bu işlem uygulanır) karıştırarak hazırladığımız içkilerimiz var; hatta ağaç sakızlarından, şeker kamışlarının özünden elde edilen içkilerimiz bile var. Bu içkilerin yaşları farklıdır, bazıları kırk yıl saklanır. Ayrıca değişik kökleri, otları, baharatları ıslatarak ve karıştırarak yaptığımız, hatta zaman zaman etler, yumurtalar, süt ürünleri ve yenebilir başka şeyler ekleyerek doygun hale getirdiğimiz içkilerimiz de var; bunların bazıları hem yenilebilir hem de içilebilir. Öyle ki birçok kişi, özellikle iyice yaşlanıp çökenler, bazen hiç denecek kadar az ya da sahiden hiç yemek ya da ekmek yemedikleri halde sadece bunlarla yaşıyor. Her şeyden önce çok ince zerrelerden oluşan içkiler hazırlamaya çaba gösteriyoruz ki, bedene hissettirmeden sızabilsin, ama bunun yanında her türlü yakıcılıktan, ekşilikten ya da iç tırmalayıcılıktan uzak olsun. Öyle ki bazıları, elinizin üstüne koyduğunuzda bir süre orada kalıp hemen hemen hiç hissettirmeden avucunuza sızıverir, ama ne dilinizi ne de damağınızı yakar. Ayrıca tamamen besleyici özellikler kazandıracak şekilde işlediğimiz sularımız da var; mükemmel içki oluyor bunlar ve birçok kişi bu sulardan başkasını içmek istemiyor. Değişik buğdaylardan, köklerden, cevizlerden, kestanelerden ürettiğimiz ekmeklerimiz

de var; hatta bazılarını kurutulmuş et ve balıktan elde ediyoruz, değişik şekillerde mayalandırarak ve terbiye ederek; bu ekmeklerin bazıları şaşırtıcı derecede iştah artırır, bazıları da öyle besleyicidir ki, birçok kişi hiçbir şey yemeden sadece bunlarla yaşadığı halde çok uzun ömürlü olur. Etlerimize gelince, asla çürüme aşamasına getirmeden onları öyle dövüyoruz, öyle yumuşatıyoruz ve öyle ölgün hale getiriyoruz ki, midenin azıcık ısısı bile onları sindirimi kolay bir özsuya dönüştürüveriyor; bil ki, midenin en şiddetli ısısı bile başka yiyeceklerde bu kadar etkin olamaz. Hatta bazı öyle yiyeceklerimiz, ekmeklerimiz ve içeceklerimiz var ki, bunları yiyen alışık olduğundan daha fazla açlığa dayanabiliyor; bazıları da var ki, bunlara alışan insanların kasları evvelce olduğundan daha sert ve daha sıkı hale geliyor, hareket güçleri de istenen oranda artıyor ve yükseliyor.

43. "Sağlık ocaklarımız ve ilaç dükkânlarımız da var; sizin Avrupa'da sahip olduklarınıza oranla (çünkü sizde bulunanları çok iyi biliyoruz) bizim bu kadar çok ve değişik türde bitkiye ve hayvana sahip olduğumuzu hesaba katarsan, buralarda yabani otların, ilaçların, sağlık malzemelerinin ne kadar farklı türde ve ne kadar çok olduğunu kolayca anlayabilirsin. Bu ilaçlarımız da farklı farklı yıllara ait ve uzun mayalanma süreleri var. İlaç hazırlıklarımıza gelince, özel-

likle ince ısı ayarları yaparak, çeşitli keten bezlerinden, yünlerden, odunlardan, hatta katı maddelerden süzerek türlü incelikte damıtmalar ve arıtmalar yapıyoruz; karışım yöntemlerinde de çok büyük başarılar elde ettik, hatta bu yöntemlerle karışımları kaynaştırmada öyle bilgi sahibi olduk ki, bunların artık doğal otlardan pek farkı kalmadı.

44. "Sizin hiç bilmediğiniz birçok mekanik sanat biliyoruz ve onlarla pek çok malzeme ürettik; örneğin kâğıtlar, ketenler, ipekler, dokumalar, göz alıcı parlaklıkta incecik tüylerden zarif işlemeler, çok güzel ve çok çeşitli renklerden boyalar, boyamalar. Sözünü ettiğimiz kimi tekniklerin uygulandığı atölyeler var, bunların bazıları halkın kullanımına açılmadı, bazıları ise açıldı. Çünkü bilmelisin ki, demin söz ettiklerimin çoğu krallığımızın her yerinde kullanılıyor, ama bunlar bizim buluşumuzdan neşet edip yayılmış olsalar da, bazı örneklerini, yani ilk modellerini ve mükemmel işçilikle üretilenlerini bu evimizde saklıyoruz.

45. "Çok çeşitli fırınlarımız var, bunlar farklı ısı dereceleri yayıp iş görüyor; şiddetli ve hızlı, güçlü ve dayanıklı, hafif ve ılımlı, hararetli, sessiz sakin, yaş, kuru ve bunun gibi birçok derecede ısı yayıyor. Ama bunların da ötesinde güneşin ısısını ya da farklı şekillerde yollarını, yani yörüngelerini değiştirip hareket eden göksel cisimlerin ilerleyişlerini ve dönüşlerini örnek alarak ısılar

oluşturabiliyoruz; bunlardan çok ilginç sonuçlar elde ediyoruz. Ayrıca gübrelerin ısılarını, hayvan bağırsaklarının, kanlarının ve bedenlerinin de ısılarını örnek alıp ısılar üretebiliyoruz; bundan başka nemliyken toplanmış ve sıkıştırılmış samanların ve otların, sönmemiş kirecin ve bunun gibi maddelerin ısısını örnek alarak ısılar üretebiliyoruz. Sadece devinimle ısı yayan aletlerimiz de var; hatta güçlü güneş ışınları alan yerlerimiz ve yeraltı mağaralarımız da doğal ya da yapay ısı yaymakta. Bu farklı ısıları, yapmayı tasarladığımız işin gerektirdiği derecelerde kullanıyoruz.

46. "Optik sanat evlerimiz de var,[1] burada bütün ışıkları, bütün ışınları ve her çeşit rengi deneyimleyip üretebiliriz; ayrıca renksiz ve saydam cisimlerden yayılan tek tek renkleri size gösterebiliriz, gökkuşağından (ya da mücevherlerden ve prizmalardan) yansıyan pırıltılı renkler biçiminde değil de, başlı başına yalın ve sabit renkleri. Bundan başka çok uzak mesafelere kadar ulaştırdığımız kat kat artan ışınların hepsini gösterebiliriz; bunu öyle keskinleştirip öyle güçlendirdik ki, böyle bir ışık sayesinde incecik çizgileri ve noktaları bile algılayabilirsin. Boyayıp renklendirdiğimiz her tür ışığı gösterebiliriz; hatta şekillerdeki, büyüklüklerdeki, hareketlerdeki ve renklerdeki göz aldanmalarını ve aldatmalarını, havada uçuşan gölgelerin ve hayallerin yarattığı

[1] *Perspectiva* (*ars*): Salt göz duyumuna hitap eden sanat. Bu konuda ayrıntılı bilgi için bkz. Lindberg 1996.

bütün oyunları da sergileyebiliriz. Ayrıca farklı cisimlerden kendiliğinden yayılan ışığı üretecek, sizin bilmediğiniz pek çok alet keşfettik. Bundan başka çok uzaklardaki, örneğin gökyüzünde ya da başka uzak yerlerdeki nesneleri gözlerinizin önüne getiren yapay aygıtlar keşfettik. Hatta mesafelerle istediğimiz gibi oynayarak, yanı başınızdakini çok uzaktaymış, çok uzaklardakini de yanı başınızdaymış gibi gösterebiliyoruz. Bunun yanında gözlerimize yardımcı olacak aygıtlarımız da var, bunlar sizin kullandığınız gözlüklerden ve aynalardan çok daha üstünler. Küçücük, minicik cisimleri ayrıntılı olarak, mükemmel derecede görebileceğimiz aletlerimiz, merceklerimiz de var; örneğin ufacık sineklerin ve kurtçukların şekillerini ve renklerini, değerli taşlarda başka türlü göremeyeceğiniz damarları ve çizikleri, idrarda ve kanda başka şekillerde görülemeyecek pek çok şeyi bunlarla görebilirsiniz. Dahası yapay gökkuşakları oluşturabiliyoruz, ışığın halelerini, dairelerini, titreşimlerini, dalgalanmalarını da. Ayrıca nesnelerin türlü yansımalarını, kırılmalarını, ışık artışlarını da sağlayabiliyoruz.

47. "Bundan başka çeşit çeşit değerli taşlarımız var ve aralarında öyle güzelleri varki, siz onları hiç tanımıyorsunuz. Aynı şekilde, farklı çeşitlerde kristallerimiz ve camlarımız var; bunlardan bazıları var ki, cama dönüştürülmüş metalden üretilmiştir, bazıları da sizin cam ürettiğiniz maddelerden başka maddelerden yapıl-

mıştır. Ayrıca sizde bulunmayan bir sürü fosile sahibiz. Bundan başka mucizevi özelliklere sahip mıknatıslarımız, doğal ya da yapay başka nadir taşlarımız var.

48. "Ayrıca ses evlerimiz var, burada her tür sesi deneyimleyip hepsini oluşturabiliyoruz. Sizin gibi sadece tam ve yarım sesleri değil, aynı zamanda çeyrek sesleri ve bazı çok hoş titreşimli sesleri de terkipleyerek sizin hiç bilmediğiniz ses uyumları yaratabiliyoruz.[1] Sizin henüz hiç

[1] Bu konuda müzik kuramıyla ilgili bilgisine son derece güvendiğim meslektaşım Ekin Öyken'in konuyla ilgili görüşlerini aktarıyorum: "Ortaçağ müzik kuramında ses dizileri *hexachordum* olarak bilinen (yaklaşım tarzı açısından Eski Yunan'daki *tetrachordon*u hatırlatır) altılı bir kalıba göre oluşturuluyordu. Bu kalıbın üç türü vardı: İlki *do* sesinden *la* sesine kadar uzanan *hexachordum naturale* (doğal altılı); ikincisi *sol* sesinden *mi* sesine uzanan *hexachordum durum* (sert altılı); üçüncüsü ise *fa* sesinden başlayıp *re* sesine ulaşan, ama arada geçen *si bemol* sesiyle şu ana kadar saydığımız diğer altılıların aksine bir arıza, yani nota değişimi içeren *hexachordum molle* (yumuşak altılı) idi. Ortaçağ nota sisteminde bu seslerin, burada Bacon'ın yapmış olduğu gibi Yunan alfabesinin harfleriyle de adlandırıldığı bilinmektedir. *Beta* sözcüğü Latinceye sadece Yunan alfabesinin ikinci harfinin adı olarak değil, herhangi bir konuda 'ikinci olan' anlamıyla da geçmiştir ve burada *beta* terimi o dönemde genellikle temel ses olarak kabul edilen *la* sesinden sonra gelen ikinci sesi (*si*) belirtmek için kullanılmış olmalıdır. Nitekim ifade edilen "sertlik" (Lat. *durum*) ve "yumuşaklık" (Lat. *molle*) bu *si*'nin ses yüksekliğiyle ilgilidir. Diğer yandan metinde, görece daha yaygın olan *durum* terimi yerine 'sivri, dik' anlamlarına gelen *acutum* terimi kullanılmışsa da bizce

görmediğiniz müzik aletlerimiz var, bazılarının tınısı sizinkilerden çok daha tatlı. Çok hoş sesler çıkaran çanlarımız ve zillerimiz mevcut. Büyük ve güçlü sesleri tiz seslere dönüştürebildiğimiz gibi, ince ve tiz sesleri de güçlü seslere dönüştürebiliyoruz. İlk hali kesintisiz olan seslerden farklı tonlarda titrek ve cıvıltılı sesler yaratabiliyoruz. Bütün eklemli sesleri ve alfabetik notaları[1] çıkartabiliyor ve taklit edebiliyoruz, aynı şekilde vahşi hayvanların seslerini ve kuşların ötüşlerini de. İşitme cihazlarımız da var, bunlar kulağa ayarlanınca, duyumu daha hassas hale getiriyor ve seslerin iletilmesine yardımcı oluyor. Sizin yankı dediğiniz birçok mucizevi ve yapay ses yansıtma cihazımız da var, bunlar sadece sesi birçok kere yansıtmakla ve çarpmakla kalmayıp aynı zamanda bazıları sesi yükseltirken bazıları azaltıyor. Bu cihazların bazıları da aldıkları sesi ilk halinden farklı bir şekle dönüştürüyor. Bir de sesleri cam veya başka türde borularla, hatta

kastedilen aynı şey, yani arızası olmayan, diğer deyişle ses değişimine uğramamış *si* sesidir. Bu terminolojik açıklamayı cümlenin geneliyle birlikte düşünecek olursak, bizce Bacon burada dönemin müzik terminolojisini kullanarak günümüzdeki adlarıyla 'tam ses' ve 'yarım ses' olgularını ifade etmekte, yapıtın genelinde çizdiği *utopia*ya uygun biçimde Ses Evleri'ndeki müziğin de farklı olduğunu, sadece tam ve yarım seslerin değil, daha küçük çeyrek seslerin, hatta onlardan da farklı (olasılıkla daha küçük) başka bir takım seslerin de kullanıldığını açıklamaktadır."

[1] Alfabetik notada sesleri ifade etmek için alfabede yer alan harfler kullanılır.

kavisli hatlar üzerinden uzak mesafelere iletme yöntemlerine de sahibiz.

49. "Tütsü ve koku evlerimiz var; buralarda tat deneylerini de bir arada yürütüyoruz. Bu evlerde kokuları (sana tuhaf gelebilir) artırıyor ve güçlendiriyoruz. Doğal kokuların benzerlerini oluşturabiliyoruz; bunu her çeşit kokuyu kendi doğal özlerinden farklı karışımlardan çıkararak gerçekleştiriyoruz. Aynı şekilde tatların da benzerlerini oluşturabiliyoruz, öyle ki bunlar çok mükemmel olduğundan damağı yanıltabiliyorlar. Bu evde bir de şekerleme imalathanemiz var, orada tatlılar, kekler ve benzer türde yaş ya da kuru başka pastalar pişiriyoruz. Hatta bunları şeker ya da bal dışında çok hoş tatlandırıcılar katarak hazırlıyoruz. Leziz şaraplar da hazırlıyoruz, sütlü mamuller, et suyuna çorbalar, tuzlu balıklar ve salatalar hazırlıyoruz; sizin hiç bilmediğiniz bütün bu yiyecekler damak tadına çok uygundur.

50. "Ayrıca makine evlerimiz var, burada makineler ve her türlü devinim sağlayan aygıtlar hazırlanıyor. Sizin sahip olduklarınızdan, gerek misket tüfeklerinizin gerekse diğer makinelerinizin ivmesinden çok daha hızlı hareketler yaratmayı deniyoruz. Tekerlekler ve bu türden araçlar sayesinde ivmelerini kat kat artırarak bu hareketleri daha da kolaylaştırmaya çalışıyoruz. Aynı zamanda sizin koskoca toplarınızın ve havan toplarınızın hareket kabiliyetinden daha üstün ve daha şiddetli hareketler yaratmaya çabalıyo-

ruz. Her tür savaş topu ve her çeşit makine üretiyoruz, odun küllerinden yepyeni karışımlar,[1] su içinde yanan ve söndürülmeyen Yunan ateşleri,[2] hem eğlenmek hem de yararlanmak amacıyla çeşitli durumlarda kullanabileceğimiz fişekler yapıyoruz. Burada kuşların uçuşlarını taklit ediyoruz, belirli bir ölçüye kadar kanatlı canlılara benzer şekilde havada uçmamıza yarayacak aletler geliştirdik. Suyun altından gidebilecek ve açık denizlerin azgın sularına dayanabilecek gemiler ürettik, ayrıca yüzmemizi sağlayacak kemerler ve diğer yardımcı araçlar geliştirdik.[3] Çok değişik türde, dakik işleyen saatler ürettik, ayrıca havanın ve suların hareketlerini daire şeklinde ya da münavebeyle döndürerek başka işleyişler elde ettik; bundan başka mütemadiyen işleyen aletlerimiz de var. İnsanların, dört ayaklıların, kuşların, balıkların ve yılanların benzerlerini yaparak[4] canlıların hareketlerini taklit ediyoruz. Ayrıca eşit seviyede mükemmel ve incelikli başka devinimler de elde ettik.

51. "Matematik evimiz de var, burada hem geometriyle hem de astronomiyle ilgili çok ince ayarlarla ürettiğimiz araçlarımız bulunuyor.

[1] Yani barut.

[2] İlk kez Bizans döneminde Yunanlar tarafından kullanılan ve düşmanın üstüne püskürtülen, sülfür, sönmemiş kireç ve neft yağından oluşan yanıcı karışım.

[3] Drebbel'ın 1620'deki keşfi.

[4] Mekanik modellerini.

52. "Bir de duyu yanılsamalarına yönelik bir evimiz var; burada her çeşit hileyi, sahteciliği, aldatıcılığı ve bunların hinliklerini gösteriyoruz. Sen de kolayca göreceksin ki, hayranlık uyandıracak derecede doğal şeylere sahip olan bizler, bütün bunlara mucize süsü vermeye ve şişirmeye kalksak, insanların duyularını sonsuzca aldatabiliriz. Ama biz bütün sahteliklerden ve yalanlardan nefret ederiz. Bu yüzden yüz kızartıcı cezalar getirip para cezalarına çarptırarak, evimizin bütün biraderlerine, doğal bir şeye yapay bir görünüm kazandırıp olağanüstü göstermeye kalkmamaları konusunda şiddetli yaptırımlar uyguluyoruz; biraderlerimiz sadece saf olanı, mucizevi herhangi bir renkten ve büyüleyicilikten uzak olanı göstermek durumundalar. İşte oğlum, *Salomon Evi*'nin bütün serveti bunlar.

53. "Biraderlerimizin yaptığı işlere ve üstlendikleri görevlere gelince; bunların on ikisi kendilerini başka uluslardanmış gibi gösterip (çünkü biz ülkemizi açık etmiyoruz) gemilerle dış ülkelere gider; bize kitap, malzeme ve oralarda yapılan deneylerden örnekler getirir. Bu kişilere *Işık Tacirleri* adını veririz.

54. "Üçü, kitaplarda buldukları her türden deneyi bir araya getirir. Bu kişilere *Yağmacılar* adını veririz.

55. "Üçü, her tür mekanik sanat ve özgür disiplin sahasında yapılan deneyleri, ayrıca sanat-

la ilgili olmayan işlerin de verilerini toplar. Bu kişilere *Avcılar* adını veririz.

56. "Üçü, kendilerince yararlı olacağını düşündükleri yeni deneyler üzerinde çalışır; bunlara *Kazıcılar* ya da *Maden İşçileri* adını veririz.

57. "Üçü, yukarıda söz ettiğimiz diğer üyelerimizin yaptığı deneyleri başlıklar altında toplar ve levhalar halinde düzenler; böylece deneylerin içindeki mantık daha iyi kavranır ve bunlardan edinilecek gözlemleri ve temel önermeleri belirlemede yardımcı olur. Bu kişilere *Bölümleyiciler* adını veririz.

58. "Üçü, arkadaşlarının yaptığı deneyleri denetlemekle görevlidir; bunlar deneylerden bulgular elde eder ve bu bulguları değerlendirir, insan yaşamında ve günlük kullanımda ne gibi yararları olabileceğini inceler, ayrıca bilime ne tür katkılar sağlayabileceğine bakarlar; amaçları sadece eser yaratmak değil, aynı zamanda doğal nedenlerin açıkça kanıtlanmasını sağlamak, doğayla ilgili tahmin yöntemlerini belirlemek, tek tek cisimlerde ne gibi gizli öğeler ve ne gibi özellikler olduğu hakkında anlaşılır ve açık bir bilgiye ulaşmaktır. Bu kişilere *Bağışçılar* adını veririz.

59. "Bütün biraderlerin katıldığı bir dizi toplantının ve düşünce alışverişinin ardından üç kişi, evvelce yapılan çalışmaları ve derlemeleri inceden inceye denetler, bunlar üzerinde adeta tefekküre dalar. Onların görevi artık gün yüzüne

çıkmış bilgilerden daha yüce bir ışıkla aydınlanan ve doğanın sırlı alanlarına daha derinden nüfuz eden yeni deneyimler elde etmek ve belirli bir yönde ilerlemektir. Bu kişilere *Fenerler* diyoruz.

60. "Üç üyemiz de kararlaştırılıp uygulamaya konmuş bu deneyleri yürütür ve sonuçlarından bizi haberdar eder. Bu kişilere *Aşıcılar* diyoruz.

61. "Son olarak üç üyemiz doğada ilk keşfettiklerimizi ve ifşa ettiklerimizi daha büyük gözlemler yaparak deneyimler, temel önermelere, veciz ifadelere indirger ve ön bir açıklama yapar; ama önce konu hakkında topluluğun diğer üyelerine danışır ve onlarla düşünce alışverişinde bulunur. Bunlara *Doğa Yorumcuları* diyoruz.

62. "Ayrıca durum hasıl olduğunda, ardından geldikleri kişilerin başlattıkları deneyleri, belirlenen ilkeleri kesintiye uğratmadan sürdürecek acemi rahiplerimiz ve çıraklarımız var; bundan başka birçok hizmetlimiz, refakatçimiz, erkeğimiz ve kadınımız da. Hatta şöyle bir âdetimiz var: Hangi buluşumuzu ve hangi deneyimimizi gün ışığına çıkarıp yayınlayacağımızı, hangilerini yayınlamayacağımızı oturup ciddi ciddi tartışıyoruz; gizli tutulmasını kararlaştırdıklarımızı gizli tutmak için kendi aramızda ant içiyoruz; bazen fikir birliğine varıp bazı buluşlarımızı devlete açıklıyoruz, ama bazılarını tamamen kendi kayıtlarımız altında tutuyoruz.

63. "Toplantılarımız ve ayinlerimize gelince, geniş ve çok güzel iki salonumuz var. Birine tek sıra halinde, eşsiz ve mükemmel buluşlarımızın hepsinden birer örnek koyup sergiliyoruz; diğerine büyük kâşiflerin heykellerini yerleştiriyoruz. Burada Batı Hindistan'ı keşfeden Columbus'unuzun heykelini görebilirsin; aynı şekilde ilk gemiyi yapan mucidin, ateşli topları, barutları bulan keşişinizin, müziğin babasının, alfabenin yaratıcısının, matbaayı icat edenin, gökbilimle ilgili olayları keşfedenin, metal işçiliğini icat edenin, camı icat edenin, ipekböceğinden ilk kez ipek üretenin, şarabın mucidinin, buğdayı ve ekmeği bulanın, şekeri bulanın heykellerini de burada görebilirsin. Sizinkine oranla çok daha kesin ve güvenilir bir kaynaktan beslendiğimiz için bizler bütün bu mucitleri koruyup kollarız. Sonra aramızda birçok mükemmel buluşa imza atmış kâşiflerimizin de heykelleri bulunmakta; bunlar çok seçkin eserler üretmişlerdir, ama sizler bunları görmediğiniz için şimdi tek tek tanımlarını yapmam uzun sürebilir, ayrıca bunları gerektiği şekilde algılayabilmede sorun yaşayabilirsiniz. Ayrıca her değerli buluşa imza atan kâşifimizin heykelini dikeriz ve bütün içtenliğimizle ona bir onur bahşederiz. Bu heykellerin kimi tunçtan, kimi mermerden ya da Lydia taşından,[1] kimi yaldızlanmış, süslenmiş

[1] Bazanit; mihenk taşı: Kara, boz ya da maviye çalan renklerde bir tür değerli taş.

sedir ağacından ya da bu tür değerli ağaçlardan yapılmıştır; kimi de demirden, gümüşten ve altından.

64. "Her gün ezbere söylediğimiz birtakım ilahilerimiz ve ayinlerde ettiğimiz dualarımız var; bunlarla yarattığı mucizevi eserlerinden ötürü Tanrı'ya övgülerimizi dile getirir ve şükranlarımızı sunarız. Aynı şekilde O'nun yardımını ve inayetini dilediğimiz belli başlı dua şekillerimiz var; bunlarla, yaptığımız işleri doğruya yöneltmesini, ışığıyla donatmasını, hayırlara ve kutsallıklara vesile kılmasını bekler ve ona yakarırız.

65. "Bundan başka krallığımızın belli başlı kentlerine gidiyor ve ziyaretlerde bulunuyoruz; yeri geldikçe, hayırlı olacağını düşündüğümüz bu tür yararlı buluşlarımızı yayıyoruz. Hatta gelmeden önce, olabilecek doğa olaylarını haber veriyoruz;[1] örneğin salgın hastalıkları, vebayı, zararlı böceklerin akınlarını, kıtlığı, fırtınaları ve kasırgaları, depremleri, sel baskınlarını, kuyruklu yıldızları, yıl içindeki ısı değişimlerini ve bu türden başka olayları; üstelik bu olaylarla ilgili düşüncelerimizi sunuyor, yapılması gerekenler konusunda halkı önlem almaya çağırıyor ve bu tür felaketlerde ne tür çarelere başvuracaklarını öğretiyoruz."

66. Bu sözleri söyledikten sonra ayağa kalktı. Ben de daha önceden öğrendiğim şekilde diz

[1] Gözlem yoluyla hava tahminlerinin yapıldığından söz ediliyor.

çöktüm. Sağ elini başımın üzerine koyarak şöyle dedi: "Tanrı seni kutsasın oğlum! Tanrı, aynı şekilde sana verdiğim bu sırrı da kutsasın! Başka ulusların da yararlanması için, senin bu bilgileri açıklamana izin veriyorum; çünkü biz dünyanın hiç tanımadığı bir ulus olarak burada, Tanrı'nın kucağında yaşıyoruz." Bunları söyledikten sonra yanımdan ayrıldı. Ayrıca bana ve adamlarıma yaklaşık iki bin altın değerinde bir bağışta bulundu. Her ne şekilde olursa olsun, geldikleri her yerde böyle cömert bağışlarda bulunuyorlardı.

Metnin kalan bölümü tamamlanmamıştır.[1]

[1] Rawley tarafından belirtilmiştir.

KAYNAKÇA

Aughterson, K. (1992). "'The Waking Vision': Reference in the *New Atlantis*," *Renaissance Quarterly*, vol. 45, no. 1, s. 119-139.

Bacon, F. (1624). *Francisci Baronis de Verulamio, Vicecomitis Sancti Albani, De dignitate et augmentis scientiarum libri IX. Ad regem suum*, Londini: In officina Ioannis Haviland.

Bacon, F. (1645). *Franc. Baconis de Verulamio Summi Angliae Cancellarii Novum Organum Scientiarum*, Lugduni Batavorum: Apud Adrianum Wijngaerde et Franciscum Moiardum.

Bacon, F. (1826). *The Works of Francis Bacon, Baron of Verulam, Viscount St. Albans, and Lord High Chancellor of England*, 10 vols., London: W. Baynes and Son.

Bacon, F. (1893). *The Advancement of Learning*, London: Cassell and Company.

Bacon, F. (1951). *The Advancement of Learning and New Atlantis*, Preface by Thomas Case, London: Oxford University Press.

Berneri, M. L., *Journey Through Utopia*, New York: Books for Libraries Press, 1950.

Blodgett, E. D. (1931). "Bacon's *New Atlantis* and Campanella's *Civitas Solis*: A Study in Relationships," *PMLA*, vol. 46, no. 3, s. 763-780.

Bouillet, M. N. (ed.) (1834). *Oeuvres philosophiques de Bacon*, Tome 3, Paris: L. Hachette.

Bruce, A. S. (ed.) (1999). *Three Early Modern Utopias: Utopia, New Atlantis, The Isle of Pines*, Oxford: Oxford University Press.

Eliot, C. W. (ed.) (1909). *The Harvard Classics*, New York: P. F. Collier and Son.

Hall, J. (1643). *Mundus alter et idem, sive Terra Australis antehac semper incognita*, Ultrajecti: Joannem a Waesberge.

John, J. A. St. (1852). *Utopia; or, The Happy Republic. A Philosophical Romance by Sir Thomas More. To Which is Added, The New Atlantis, by Lord Bacon. With an Analysis of Plato's Republic, and Copious Notes*, London: M. S. Rickerby.

Lindberg, D. C. (ed., çev.) (1996). *Roger Bacon and the Origins of Perspectiva in the Middle Ages. A Critical Edition and English Translation of Bacon's Perspectiva, with Introduction and Notes*, Oxford: Clarenson Press.

McKnight, S. A. (2006). *The Religious Foundations of Francis Bacon's Thought*, Columbia: University of Missouri Press.

Merk, A. (ed.) (1992). *Novum Testamentum Graece et Latine*, Roma: Editrice Pontificio Istituto Biblico.

Montagu, B. (ed.) (1829). *The Works of Francis Bacon*, vol. 11, London: William Pickering.

Montagu, B. (ed.) (1834). *The Works of Francis Bacon*, vol. 16, London: William Pickering.

Montagu, B. (ed.) (1859). *The Works of Francis Bacon*, vol. 1, London: Parry and McMillan.

Morley, H. (ed.) (1899). *Ideal Commonwealths: Plutarch's*

Lycurgus, More's Utopia, Bacon's New Atlantis, Campanella's City of the Sun and a Fragment of Hall's Mundus Alter et Idem, London: George Routledge and Sons.

Mumford, L. (1922). *The Story of Utopias*, New York: Boni and Liveright.

Palgrave, F. T. (ed.) (1861). *The Golden Treasury of the Best Songs and Lyrical Poems in English Language*, New York: Thomas Y. Crowell and Company.

Price, B. (ed.) (2002). *Francis Bacon's New Atlantis: New Interdisciplinary Essays*, Manchester: Manchester University Press.

Rawley, G. (ed.) (1638). *Francisci Baconi Operum Moralium et Civilium Tomus*, Londini: E. Griffini.

Schuster, M. L. (ed.) (1940). *A Treasury of The World's Great Letters*, New York: Simon and Schuster.

Spedding, J., R. L. Ellis, D. D. Heath (ed.) (1857-74). *The Works of Francis Bacon*, 14 vols., London: Longman.

Spedding, J., R. L. Ellis, D. D. Heath (eds.) (1862). *The Works of Francis Bacon*, vol. 5, Boston: Brown and Taggard.

Spitz, D. (1960). "Bacon's 'New Atlantis': A Reinterpretation," *Midwest Journal of Political Science*, vol. 4, no. 1, s. 52-61.

Trahair, R. C. S. (1999). *Utopias and Utopians: An Historical Dictionary*, Westport: Greenwood Publishing Group.

Vickers, B. (ed.) (1996). *Francis Bacon. A Critical Edition of the Major Works*, Oxford: Oxford University Press.

Weinberger, J. (1976). "Science and Rule in Bacon's Utopia: An Introduction to the Reading of the *New Atlantis*," *The American Political Science Review*, vol. 70, no. 3, s. 865-885.

DİZİN

Âdem 72, 80
Aethiopialı 76
Akdeniz 54, 55
Altabin 56
Altı Günlük İşler Okulu 9, 11, 27, 64
Amerika 53, 58, 61
Amerikalılar 59
Araplar 54
Aşıcılar 103
Atina 56
Atlantik 54, 55
Atlantis, *bkz.* Büyük Atlantis
Avcılar 102
Avrupa 12, 15, 33, 38, 39, 51, 56, 76, 93
Avrupalılar 54, 79

Bağışçılar 102
Bartholomaeus, Aziz 14, 48, 49
Batı Hindistan 104
Bensalem 9, 11, 13, 14, 44, 48, 68, 74, 76
Biraderler 65, 101, 102
Bölümleyiciler 102
Büyük Atlantis 13, 53, 55, 56, 57

Columbus 51, 104
Coya 55, 56
Cumbalus 54
Çin 13, 29, 53, 54, 62
Çinliler 61, 63, 86

Doğa Yorumcuları 103
Doğu Tataristan 54

Elias 79

Fenerler 103
Fenikeliler 53
Filistin 53

Güney Denizi 13, 30, 55

Hangzhou 54, 55
Havva 80
Hercules Sütunları 54, 56

Hıristiyan-Hıristiyanlık 9, 14, 18, 20, 31, 33, 34, 40, 41, 45
Hindistan 51
Hintliler 48, 49

Işık Tacirleri 101
İbrahim 72, 74, 77
İbraniler 49, 63, 64
İncil 14, 18, 24, 48, 49, 77
İsa Mesih 48, 49, 74
İsa (Peygamber) 9, 14, 35, 41, 74
İspanyollar 81

Japonya 13, 29

Kartacalılar 53
Kazıcılar (Maden İşçileri) 102
Keldaniler 54
Kudüs 41, 44, 48, 74

Lothus 77, 78
Lübnan Dağı 64

Meksika Krallığı 55
Mesih, *bkz.* İsa Mesih
Mesih'in Elia'sı 74
Mısır 46, 53
Mısırlı 55
Musa (Peygamber) 46, 74

Nachora 74
Neptunus 55
Nuh (Peygamber) 49, 53, 58, 72

Paguinus 54
Pers 82
Persler 49, 54
Peru 13, 29, 55, 81

Renfusa 45

Salomon Evi 9, 10, 11, 16, 17, 27, 46, 63, 64, 65, 72, 80, 83, 84, 101
Samanyolu 74
Solamona 60

Taratannus 70
Tevrat 14, 18, 24, 48
Tirambel 55
Tirsanus 68, 69, 70, 71, 72
Türkler 33
Tyruslular 53

Vahiy 48

Yağmacılar 101
Yahudi 18, 31, 73, 75, 78, 80, 82, 83
Yahudiler 73, 74
Yunus (Peygamber) 39

No:80 | 2018
Alfa Klasik

Bacon, 1608 yılından itibaren yeryüzünde bir bilimsel keşif merkezi gibi işleyecek ideal bir devlet tasarlamak ister. Yeni Atlantis'i yazarken esinlendiği eserler Platon'un Devlet, Timaeus ve Critias'ı ile Thomas More'un Ütopya'sıdır. Bacon eserini önce İngilizce kaleme almış, sonra da ölümsüzlüğe kavuşacağı inancıyla Latinceye çevirmiş ve İngilizce metinde olmayan birçok ekleme yapmıştır.

Kayıp ada Bensalem'in keşfedilmesiyle başlayan olayların anlatıldığı Yeni Atlantis'in ilk sayfaları, bir yıl Peru'da konakladıktan sonra Çin ve Japonya'ya doğru yola çıkan Avrupalı denizcilerin açık denizlerde doğaya karşı verdikleri mücadeleye ayrılmıştır.

Yeni Atlantis, Bacon'ın toplumların bilimle gelişeceğine olan inancının aynasıdır. Eski ütopyaların içeriğindeki sosyal yasama, dinsel reformlar ve bilginin dağılımına kendi ütopyasında bilimin iktidarını katmıştır. Bacon, ideal devletin doğayı insanoğlunun yararına nasıl kullanabileceğini somut olarak göstermeye çalışmıştır.

ALFA | alfakitap | alfakitap | alfakitap | www.alfakitap.com
9 786051 069166
FELSEFE